11

ARKITEKTEN

MEDDELELSER FRA DANSKE ARKITEKTERS LANDSFORBUND

KITEKTEN ÅRG. 60 1958 NR. 11 SIDE 177 - 192 AFLEVERET TIL POSTVÆSENET 28. MAJ 1958

ARKITEKTEN

Meddelelser fra Danske Arkitekters Landsforbund.
Udgivet af Arkitektens Forlag.

Redaktion:
Poul Erik Skriver (ansv.)
Chr. Enevoldsen
Redaktionsudvalg:
Johan Pedersen (leder), Jarl Heger, Erik Nilsson, Elliot Hjuler, Henning Meyer og Gehrdt Bornebusch
Annonceredaktion:
Bertel Barnholdt (annoncechef)
Lillian Schmidt (sekretær)
Redaktionens adresse: Bredgade 66, København K, tlf. Minerva 1290.
Udsendelsesdag: Hver anden onsdag. Redaktionen slutter 14 dage før udsendelsesdagen.
Pris: 3 kr. pr. hæfte i løssalg, abonnement 48 kr. årlig.
Signerede artikler står for forfatterens regning, usignerede for den ansvarshavende redaktørs regning. Kun når det udtrykkeligt er angivet, kan artikler ses som et udtryk for Danske Arkitekters Landsforbunds standpunkttagen.

ERINDRINGSLISTE

Udstilling af konkurrenceprojekter

De præmierede og indkøbte projekter fra den nordiske konkurrence om en stadsplan for slottsjorden i Halmstad udstilles i dagene 30. maj til 6. juni i Byggecentrums lokaler. Udstillingen er åben daglig fra kl. 10-17. Lørdag 10-13. **Konkurrenceudvalget**

Konkurrencer

Nordisk konkurrence om stadshus og politistation i Falun, Sverige. Program rekvireres hos fastighetschefen Kurt Danielsson, Fastighetskontoret, Åsgatan 27, Falun, mod depositum på sv. kr. 100,– indbetalt til D.A.L. Afleveringsfrist 31. oktober 1958.

Brandværns-møde

Det XIII nordiske brandværns-møde afholdes 9. og 10. juni i Dansk Ingeniørforenings lokaler i København. Mødet arrangeres af de 4 nordiske brandværnsorganisationer i forening. Oplysninger hos Dansk Brandværnskomité, Stoltenbergsgade 9, Kbh. V.

Kongres i Beograd

Den jugoslaviske arkitektorganisation afholder kongres i Beograd 12.–14. juni i år. Kongressens hovedemner bliver bygning af boliger, skoler og sundhedsinstitutioner. Oplysninger om kongressen kan fås hos *Savez Drustava, Arkitekata, FNR Jugoslavije. Beograd. Kneza Milosa 7.*

Dansk form

I begyndelsen af juni udsendes en publikation med 12 af de enfamiliehuse, der har været gengivet i *Arkitektur* i løbet af det sidste årstid. Desuden bringes der eksempler på danske møbler og kunsthåndværk. En del af interiørerne er gengivet i 4-farvetryk. Billedteksterne er på dansk og engelsk.

Bogen er i format A4, 76 sider og indbundet i stift karton. Pris 18,00 kr.

Den er velegnet som gave til udenlandske kolleger.

ARKITEKTENS FORLAG
Bredgade 66, København K. Minerva *1290.
Forlagsleder: R. Dahlmann Olsen.

I dette hæfte indlæg fra:
Blacos Rubstik
Nørholm & Lemming

STUDIEREJSER OG KURSUS

Farveskolen

Svenska Slöjdföreningens farveskole afholder i år sommerkursus på Leksands Folkhögskola i tide 23. juni til 6. juli.

Kursus' mål er at give en sammenfatning af d viden om farveestetikken og tilgrænsede områder, sc vi idag besidder.

Kursusafgiften er 310,00 sv. kr. Opholdet kost 255,00 sv. kr.

Tilmeldelse inden 1. juni til: Svenska Slöjdföreni gen, Box 7074, Stockholm 7, postgiro 1250.

Sommerskole i Holland

På universitetet i Wageningen vil der i år fra d 15. juli til 1. august blive afholdt et sommerkurs med emnet: Forholdet mellem by og land (Urb and Rural Relations). Sommerskolen er på engels Emnet bliver behandlet dels generelt og dels ud f de specielle hollandske forhold.

Afgiften for kursus, exkursioner og fuldt ophold 225,– hollandske gylden. (Det er billigt – samme lignet med de pebrede svenske kursusafgifter).

Yderligere oplysninger og tilmelding: Mrs. A. F. Volten, Secretary Summer Session. 27, Molenstra The Hague, Netherlands.

Studierejser til USA

Det anerkendte tyske tidsskrift *Bauen und Wohnen* a rangerer i samarbejde med *Wirtschaftsdienst Studie reisen* to studierejser til USA for arkitekter.

Den første er i tiden fra 29. august til 14. septemb 1958. Den har på programmet studiet af moder amerikansk arkitektur, med vægten lagt på boli byggeriet. Der vil blive anledning til at studere n materialer og byggemetoder, og man vil besøge n byanlæg, butikscentre m. m.

Den anden rejse har som hovedtema studiet af n industrianlæg, deres planlægning og bygning. Den rejse varer fra 11. oktober til 1. november 1958.

Rejserne vil blive omhyggeligt forberedt, så udby tet trods den korte tid skulle blive stort. Danske ar tekter kan deltage. Der foreligger ikke oplysning om priser, men nærmere oplysninger kan fås ved he vendelse til: Wirtschaftdienst Studienreisen in d Hapag-Lloyd Reisebüro-Organisation. Kaiserstra 14, Frankfurt am Main.

Nu er der kun 60 tilbage

Arkitektur nr. 1-1958 er næsten udsolgt. De af D.A.I medlemmer, der ikke abonnerer på *Arkitektur* modt for nylig et gult bestillingskort. Det kan stadig anve des ved bestilling af abonnement på årgangen 19 Men det er kun de første 60 bestillinger, der kan hele årgangen.

Arkitektur bringer meget fyldige referater og ove sættelser af udenlandske artikler om bygningskun Det er lettest at følge den internationale arkitekt debat i *Arkitektur*'s spalter.

Abonnement kan også bestilles på Minerva 12

10-7 VELVET

SYNT. MAT VÆGMALING

VELVET er kendt og værdsat af toneangivende arkitekter og malermestre som et virkelig fremragende produkt.
Den opfylder de krav, der i vor farveglade tid stilles til såvel holdbarhed som udseende.

VELVET tørrer på mindre end 4 timer og står da med en fuldstændig ensartet, fløjlsmat overflade, der let kan vaskes med alle gængse midler. Vaskbarheden og berøringsfastheden er efter de sidste fremskridt i forskningen på dette område blevet bedre.

VELVET står særlig smukt på en forbehandlet flade, som er grundet med „PV-A KRIDERING", „SUPERGRUND" o. lign. eller spartlet med „ALSECCO" sandspartelfarve.

VELVET føres i hvidt samt 8 stærke og festlige stamfarver, som alle er indbyrdes blandbare. Desuden udleveres special farvemappe med 14 meget smukke og særprægede nuancer, som alle har været anvendt i kendte byggerier.

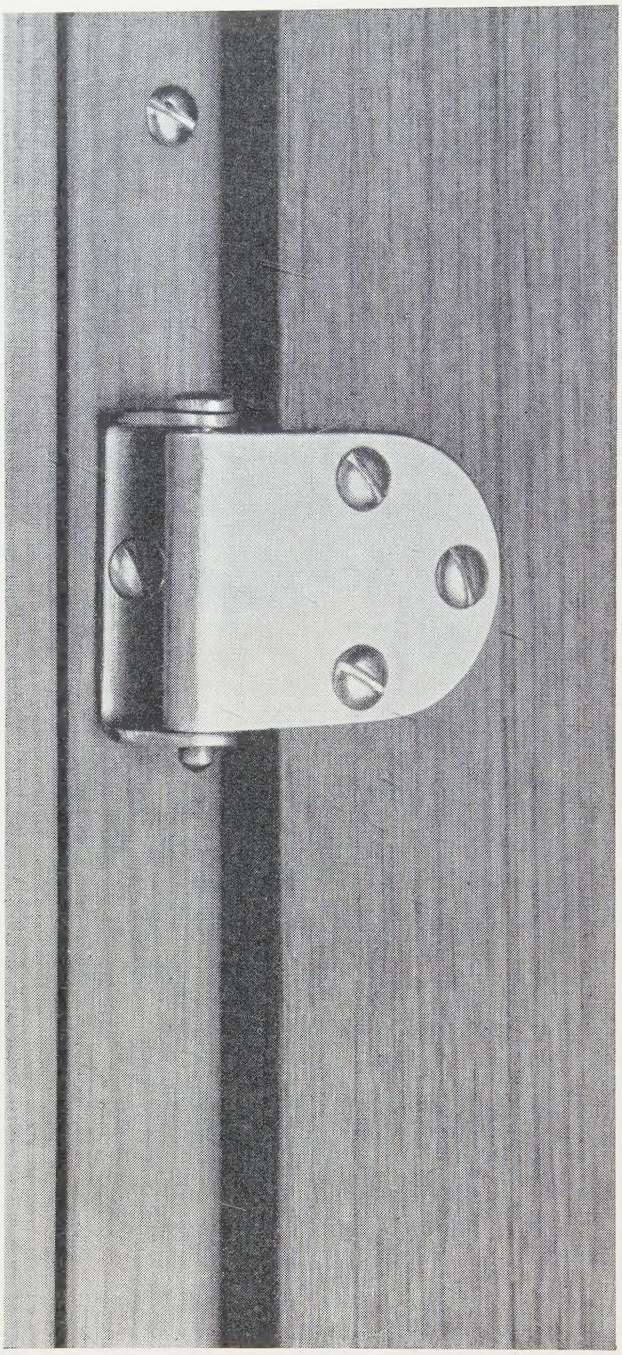
VELVET er godkendt af Statens Skibstilsyn som brandhemmende maling, der må anvendes i passagerskibe, teatre og hospitaler.

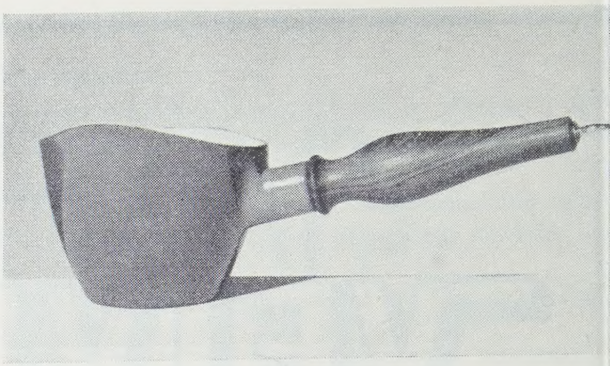
VELVET er bl. a. anvendt i stor stil på Atomforsøgsstationen, Risø, Statens Sindssygehospitaler og talrige skoler, Københavnske Hospitaler m. m. Alle steder, hvor malingens store holdbarhed har bevist sig.

Vi er til tjeneste med prøver, farvekort samt større prøveopstrøg ved vor malerkonsulent i samarbejde med Deres malermester.

BECK & JØRGENSEN A/S
Farve og Lakfabrik
NØRREGADE 13 · KØBENHAVN K · TLF. CTR. 1980

Se HFB side 314, 360, 361

Potter og pander af Henning Seidelin

U.S.A. er blevet et så godt marked for dansk kuns industri, at man er begyndt at tage hensyn til det ve tilrettelægningen af produktionen. En ny serie gryde kasseroller og pander, som Henning Seidelin har teg net til Voss i Fredericia, er tydeligt påvirket af denn omstændighed.

Amerikanske køkkener er maleriske, med køkken tøjet hængende synligt. Og køkkentøjet skal kunne an vendes som bordservice.

Derfor har Seidelin lagt vægt på det dekorative. De kommer især til udtryk i den lille sovsekasserolle, de er vist øverst på siden. Formen er spændstig med e pynteligt skaft i palisandertræ, forsynet med en blan messingøsken. Det ædle velformede træ er en cadeau t amerikansk opfattelse af dansk kunsthåndværk.

Den brugsmæssige kvalitet har ikke lidt under diss formbestræbelser. Støbejern er et tungt materiale. De kræver, at man kan få ordentlig hold på kogegrejern og det buttede skaft giver netop et godt greb. Grydern er uden egentlig hank. Den brede krave giver størr frihed ved placeringen af hænderne. Det skulle hav betydning f. eks. ved hældning.

Tingene er lagt tilrette for masseproduktion, og de anvendte emalje (farvet emalje på sortgrundsemalje er meget modstandsdygtig mod stød og varme.

Emaljering af gryder

Såfremt man ønsker at emaljere gryder med en syre fast emalje, er det nødvendigt at påføre den syrefast dækemalje på en grundemalje.

Man skelner inden for støbejernemaljering meller to typer af grundemalje. 1. matgrund (hvidgrund 2. sortgrund (udglødningsgrund).

Matgrund påføres støbejernet ved sprøjtning elle dypning og påfølgende brænding ved ca. 800° C. De lægger sig som et lag på støbejernets overflade og ka derfor godt dække, selv om der findes arealer på over fladen, der ikke er 100 pct. rensede, ligesom den helle ikke er så følsom overfor jernets kvalitet.

Matgrund kan anvendes, hvor emaljen er beregne til dekorative formål og ikke bliver udsat for slag o temperaturpåvirkninger. Til gryder er den uegnet, d den i løbet af kort tid ved den skiftevise opvarmnin og afkøling danner fine revner (den krakelerer). He ved får fugt mulighed for at trænge ind til jernets ove

flade og påbegynde rustdannelse, der i løbet af noge tid breder sig og sprænger emaljen af i flager. Da so nævnt matgrund ligger som et lag ovenpå jernet, det indlysende, at dets modstand mod stød- og sla påvirkninger er ret lav.

Sortgrund påføres jernet ved sprøjtning eller dypnin med påfølgende brænding ved ca. 820° C. Sortgrun påføres i et meget tyndt lag, der ved brændingen træ ger ind i jernet og derved for den senere emaljerin optræder som en del af selve jernets overflade. Sor grund kan ikke påføres jernets overflade, hvis denn ikke er 100 pct. renset for alle urenheder. Endvide kan sortgrund heller ikke indbrændes, med mindr jernets kvalitet er i orden.

Man har derfor ved anvendelse af sortgrund aut matisk en garanti for, at de varer, der er færdigema jeret, er i orden, simpelthen fordi emaljering kun mulig, når jern og overflade er i orden.

Sortgrund er den ideelle grundemalje, hvor ma kræver temperaturbestandighed, fordi grundemalje optræder som en del af selve jernet, og den er derf upåvirkelig for temperatursvingninger. Af samme å sag er modstanden mod stød- og slagpåvirkning meget høj. Sortgrund er altså den ideelle grundemal til fremstilling af gryder.

Skal man kort konkludere, kan man sige, at ma grund er let at arbejde med og kræver ikke stor om hyggelighed under emaljeringsprocessen, men give dårlig varmebestandighed og slagfasthed. Sortgrun er vanskeligere at arbejde med og kræver stor omhy gelighed under såvel støbe- som emaljeringsprocesse men giver til gengæld en varmebestandighed og slag fasthed af meget høj klasse.

Kilde: Pressemeddelelse fra Voss, Fredericia.

BYGGETEKNISK ORIENTERING

Køleskab bygget efter nyt princip

Forbløffende hurtigt er ønsket om et køleskab i bolige blevet til et standardkrav. En af årsagerne er vel, køleskabene prismæssigt er kommet indenfor række vidde. Man så dog gerne lidt mere konkurrence d kunne bringe kvaliteten op og prisen ned.

En ny virksomhed Omnia Køleindustri A/S har o søgt nye veje ved fremstillingen af køleskabe. Result tet virker meget lovende. Man har fremstillet et ska af svære polyester skumplader sammenstøbt med gla fiberarmerede plasticplader. Ved processen anvend en ny formteknik så selve kassen fremtræder ude samlinger eller svejsninger. Det giver en let men tillig meget stiv konstruktion, der med lethed bærer e mand. Rust kan selvfølgelig ikke forekomme, men he ler ikke anden form for tæring er sandsynlig. Fugt o temperaturpåvirkningerne i et køleskab er store, me netop heroverfor er materialet ufølsomt. Der er inge kuldebroer, som følge af støtteklodser mellem den u vendige og den indvendige skal. Det er vist temmeli usædvanligt. Låsen danner iøvrigt heller ikke kuld bro. Den er helt udvendigt monteret.

Skabene er sprøjteemaljerede med en slidstærk pl

stic-emaille efter en ny recept. Interiøret er hensigtmæssigt udformet og udstyret som konkurrencen i da betinger det. Sidstnævnte forhold har sikkert også ansvaret for de for isolationen mindre hensigtsmæssig udsparinger til æg- og smørbox i lågen.

Skabet fremstilles i to størrelser, 70 l bordmodel o 80 l indbygningsmodel. De er forsynet med absorbtionsaggregat. Kompressoraggregaterne er jo desværr endnu ret dyre i anskaffelse, men til gengæld billige drift. Men i byggeriet er det som bekendt anlægsudgiten, der er den mest iøjnefaldende.

På dette punkt skulle Omnia køleskabet iøvrigt ogs være konkurrencedygtigt. Virksomheden har ikke lag så meget vægt på detailsalget som på leverancer t nybyggeriet. Man må derfor antage, at prissættelse er sket udfra kendskabet til konkurrencen på dett område.

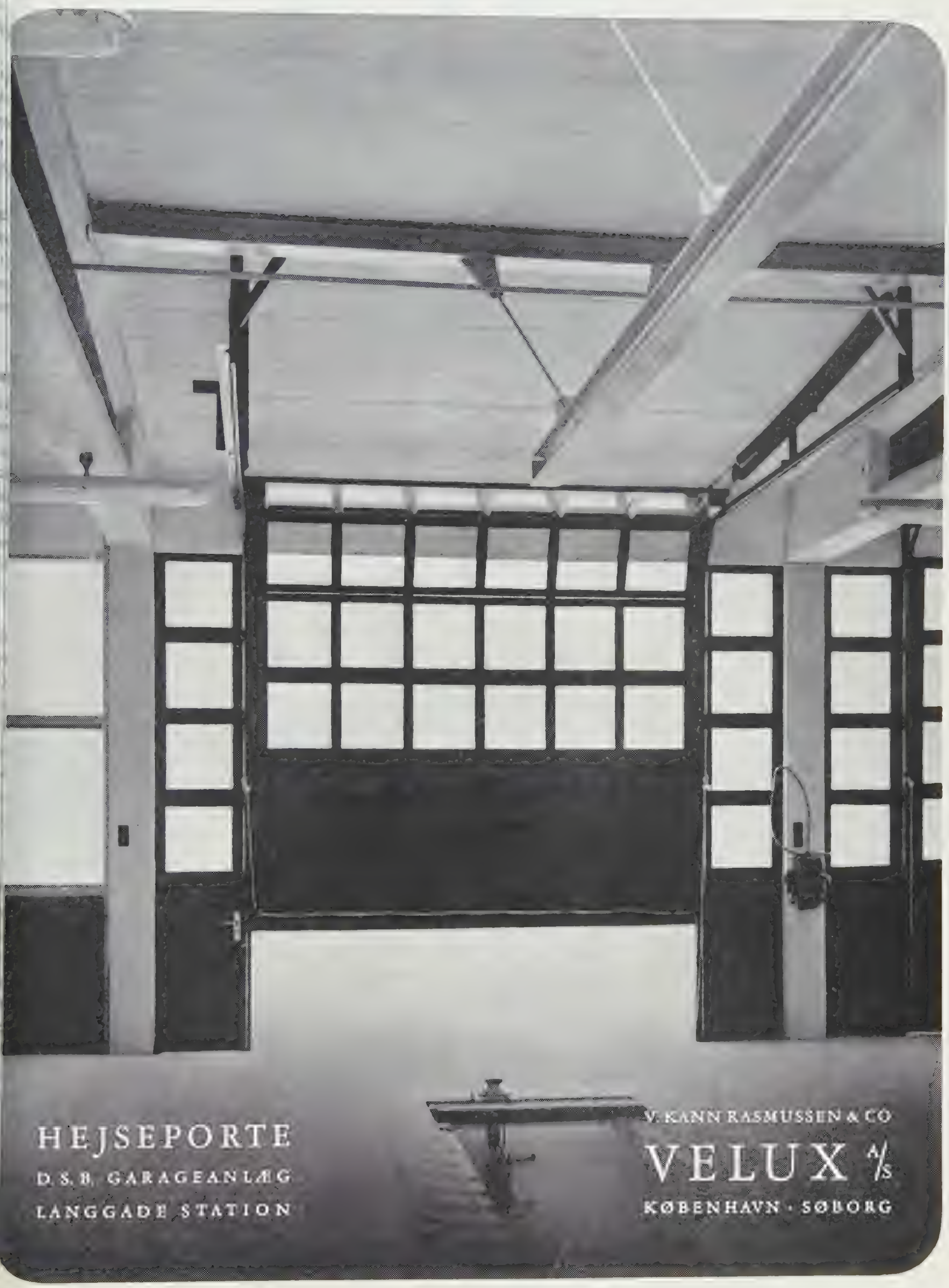
Behøver forkerte gulve at koste os millione

Følgen af den hårde konkurrence, der hersker på gulv markedet, er blevet, at man fra mange sider betragte behandlingen af undergulv, fugtisolering og valg a gulvlim som et nødvendigt onde, der helst ikke ska koste noget. Ved tilbudsgivningen kalkulerer man ikk med, hvad reparationer af løsnede gulvbrædder, ud videde fuger o. s. v. i realiteten koster entreprenøre selv i tid og omlægningsomkostninger, for ikke at tal om de udgifter og ulemper, der rammer de øvrige der har berøring med sagen.

Set fra et nationaløkonomisk synspunkt er det ikk godt, at byggebranchens folk vænner sig til, at omlæg ning og reparationer af gulvbelægning er en fakto man normalt regner med. Naturligvis må man alti i et vist omfang regne med sådanne omkostninger der beror på direkte fejltagelser og uforudsete fakto rer, men antallet af reklamationer kan sikkert ned bringes væsentligt, måske med 70–80 pct., hvis ma lagde større vægt på behandlingen af undergulv o valg af gulvlim.

Den dominerende årsag til fejlagtige gulve e undergulvets beskaffenhed og kondition. Her ska der også regnes med fugt, som kommer nedefra o skader gulvet. Ikke desto mindre anvendes som af retningsmiddel stadigvæk ofte en blanding af gips o linoklister, hvilket resulterer i et afretningslag, so ikke er vandfast og som bliver sprødt med tiden Derpå isolerer man måske med asfaltopløsning elle emulsion med moderat diffusionsmodstand. Ovenp dette lægges så endelig gulvbelægning med en lim som ikke kan tåle hverken fugt nedefra eller vaske vand ovenfra.

For at mindske fugtens indvirken må man anvend materialer, som er så modstandsdygtige overfor van som muligt, og som modstår betonens alkalitet. Dett gælder ikke bare limen, men naturligvis i lige så hø grad eventuelle fugtisoleringsmidler og afretnings masser. Disse preparater må desuden kunne virke so en fugtbarriere for at kunne beskytte et gulvbelæg ningsmateriale, som er modtageligt for fugt, f. eks linoleum. På Svensk Blackings laboratorier har ma

HEJSEPORTE
D.S.B. GARAGEANLÆG
LANGGADE STATION
V. KANN RASMUSSEN & CO
VELUX A/S
KØBENHAVN · SØBORG

fundet ud af, at man kommer idealet nærmest ved a anvende en syntetisk gummi af typen neoprene som basismateriale. Anvendt som bindemiddel allerede i spartelmassen resulterer dette i et afretningslag, som er helt vandbestandigt og som ikke bliver skørt. På grund af fugtrisikoen stryges bagefter med en tynd flydende primer, den er ligeledes baseret på neopren. Herved tætner man porerne i undergulvet respektiv afjævningsmassen. Limer man siden belægningen me en neoprenelim som Cementex P, har man fået e gulv med så god en isolering og vandresistens, at ris koen for fugt er helt elimineret. Hvis undergulvet ku indeholder en lille smule fugtighed, kan en billiger lim anvendes – f. eks. en hensigtsmæssig gummilim som er modstandsdygtig og farveløs. Specielt t linoleum findes nu yderligere en ny lim (billigere en neoprenelim) hvorved opnås en absolut vandbestan dig fuge. Man kan endvidere lægge banerne tæt ve fodlister o. lign., så man slipper for besværet me sandsække, som normalt anvendes ved lægning a linoleum.

Ved at samordne anvendelsen af ovennævnte pro dukter, kan virksomheden i dag præsentere en seri materialer til gulvbelægning benævnt „System SB". Denne serie produkters egenskaber er således afpas sede, at de omfatter alle almindelige kombinatione af undergulv og gulvbelægninger og nødvendige fugt isoleringer.

Kilde: Ingeniør Gösta Fromell, AB Svensk Blacking Indu stri, i tidsskriftet „Bygget", nr. 2-58.

Højttaleranlæg uden højttalervirkning

I større forsamlingslokaler er et højttaleranlæg bleve standardudstyr. Rummene er ofte akustisk vanskelige men selv i akustisk forsvarlige rum har mange taler for lille en stemme til at kunne trænge igennem.

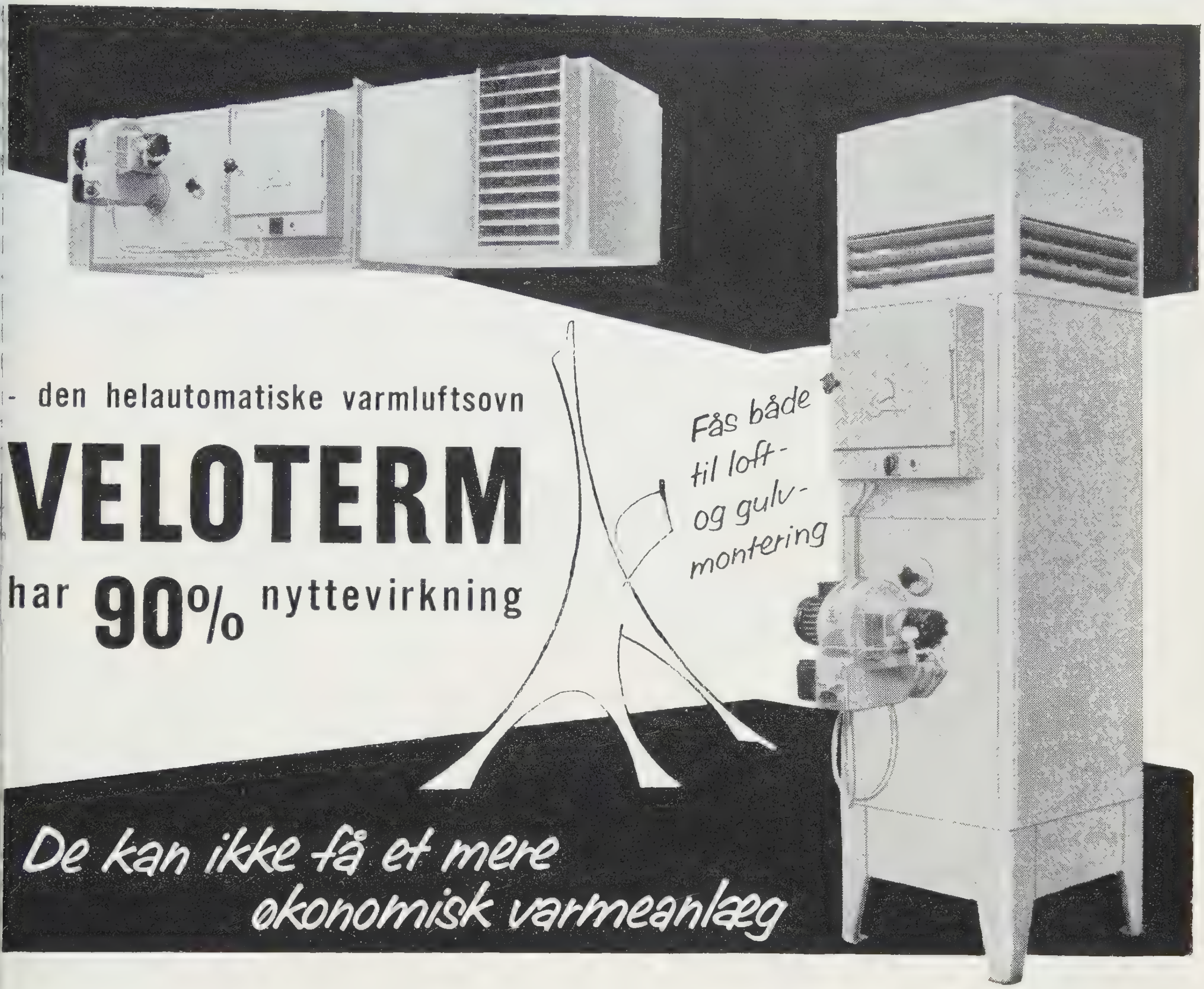
Tidligere kendte højttaleranlæg har nok afhjulpe en del af manglerne, men har samtidig tilført talen en mekanisk effekt, som har gjort anlægget meget mærk bart. I visse dele af salen vil der tillige nemt opstå en konflikt mellem den direkte tale og den af højttaleren overførte, en konflikt, der kan virke særdeles træffende.

Nu har Lydteknisk Laboratorium (Akademiet fo de tekniske Videnskaber) projekteret et anlæg, hvo man i bogstavelig forstand ikke hører højttaleranlæg get. Man konstaterer blot, at man efter anlæggets in stallation tydeligt kan forstå tale uden besvær, hvo det før anlæggets installation krævede en betydelig koncentration hos tilhøreren.

Det nye anlæg arbejder med en lydforsinkelses maskine, der bygger på båndoptagerprincippet. Ved anvendelse af forsinkelse udnytter man en nyopdage psyko-fysiologisk effekt, som eliminerer højttaler virkningen.

Et anlæg er projekteret af *Lydteknisk Laboratorium* ti Jesuskirken i Valby. Det er bygget og installeret a *Telefunken.* Ved en demonstration i Jesuskirken blev man overbevist om, at det nye system vil være en uvurderlig hjælp i store haller, kirker og andre rum med dårlige akustiske forhold.

Hurtigere og billigere varme

S. F. Luftteknik præsenterer hermed en nyhed på varmefronten: den oliefyrede varmluftsovn VELOTERM, til direkte opvarmning af lokaleluft uden vand eller damp som varmemedium. Totalvirkningsgraden er hele 90 % — en værdi som sammen med konstruktionen af ovnen iøvrigt placerer denne i særklasse. Opvarmningen sker meget hurtigt, i løbet af ganske kort tid bliver endog et stort lokale varmt.

VELOTERM

er økonomisk

lave driftsomkostninger, lille investering, lave pasningsomkostninger

giver varmekomfort

hurtig opvarmning, styret varmestrøm

er let at installere

forskellige placerings- og installationsmuligheder

VELOTERM yder mere varme til lavere pris i

INDUSTRI- OG HÅNDVÆRKSLOKALER
MONTAGEHALLER
MAGASINER
GARAGER
DRIVHUSE
FORSAMLINGSLOKALER
KIRKER M. M.

VELOTERM findes i tre størrelser med varmemængderne 25.000, 60.000 eller 120.000 kcal/h. Den er elegant lakeret i blåt. Ring venligst, og vi sender Dem gerne en brochure.

SF LUFTTEKNIK A-S

DATTERSELSKAB AF AB SVENSKA FLÄKTFABRIKEN

SF LUFTTEKNIK A-S · AMALIEGADE 4 · KØBENHAVN K · TELF. MI. 5156

A 289

Kan hjørnesvenden erstattes?

Selv hvor man, som hos os, har en højt udviklet mure
teknik, gøres der stadige forsøg på at forenkle og for
bedre arbejdsmetoderne.

Ved ethvert murerarbejde bruger en svend ufor
holdsmæssig lang tid til at tage hjørner op, sammen
lignet med de svende, som arbejder i flugten. I mang
lande er man derfor gået over til brugen af skifteind
delte hjørnestolper som en erstatning for det opmured
hjørne. Dette er ikke kun tilfældet i lande med mange
på faglært arbejdskraft. I Holland f. eks. er der tradi
tion for at anvende hjørnestolper. Her vises en n
amerikansk type, bestående af en stolpe af normal stil
ladshøjde med indstreget skiftegang, boltet til et for
krøbbet konsolbeslag, som kan monteres på både ud
og indadgående hjørner.

Hjørnestolpen anvendt på udadgåend hjørne. Læg mærke til de store stenformater, som murern kan håndtere med een hånd, fordi 2 a hulblokkens huller e udformede som gribe huller

Stolpen anbringes på hjørnet med konsollen hvi
lende på overkant skifte og afsværtes til stilladset, efte
at være bragt i lod. Langs stolpen glider snoreholderen
et slædebeslag som ved en fjederlås kan indstilles til den
ønskede skiftehøjde. Når stilladshøjde er nået, flytte
hjørnestolpen op sammen med stilladset. Fordelen ved
at anvende et fast højdemål under hele opmuringen e
indlysende. Der findes ikke et ensartet talmateriale
som klart viser, hvormeget der spares ved brugen a
hjørnestolper. Men ved at drage erfaringer af uden
landske firmaers arbejde, må det være muligt at finde
frem til den mest økonomiske og praktiske model ti
hjemligt brug. En opgave som sikkert vil være løn
nende for organisationerne.

Lyddæmpet stålvask

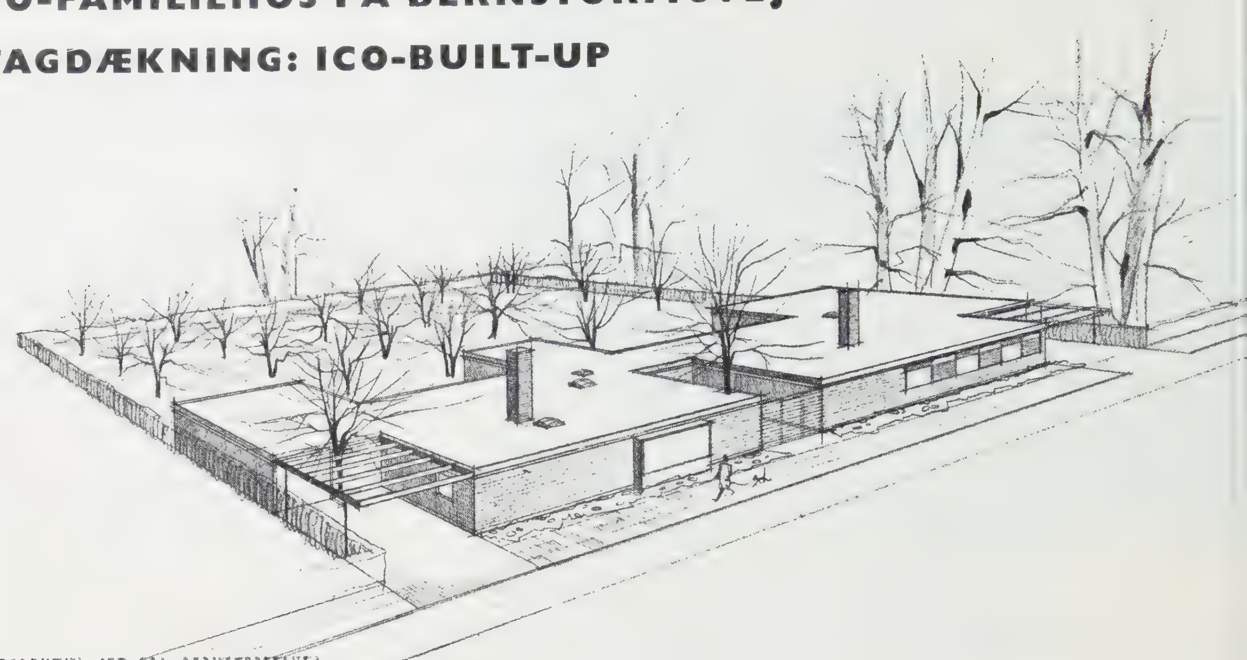
Mens hygiejnen er forbedret i køkkenet, efter den ud
bredte brug af stålvaske, kan det ikke nægtes, at støj
niveauet er blevet forhøjet. Dette er især en gene
storkøkkener, hvor intensivt arbejde udfoldes ved flere
opvaskepladser. Her kan den uafbrudte kommen a
service, og børsters slag mod stålet være så gennem
trængende, at man under projektering er nødt til a
tage støjmæssige hensyn ved placering af køkkenarea
lerne f. eks. i restauranter og hospitaler. En vigtig ind
sats i nedsættelsen af støjniveauet er nu gjort af fir
maet Stainless Steel, Ohio, som fremstiller stålvaske
hvor der på undersiden er påsprøjtet et lydabsorbe
rende materiale. Måske en idé til efterfølgelse for en
dansk fabrikant?

SBI-T

Kilde: Practical Builder (England), januar, 1958.

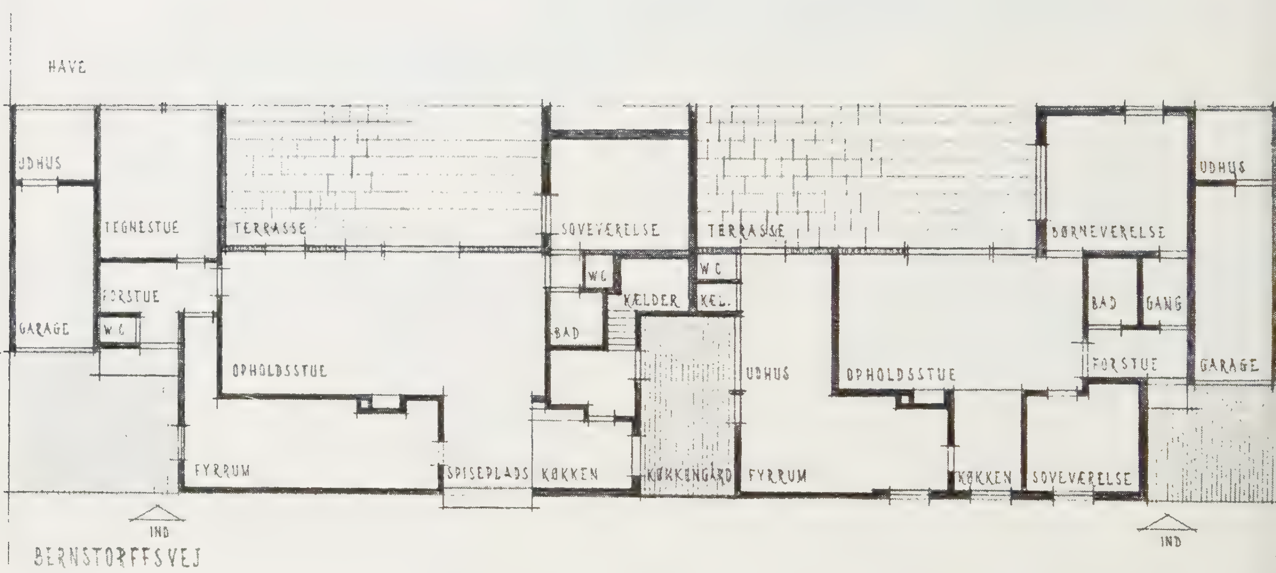
TO-FAMILIEHUS PÅ BERNSTORFFSVEJ

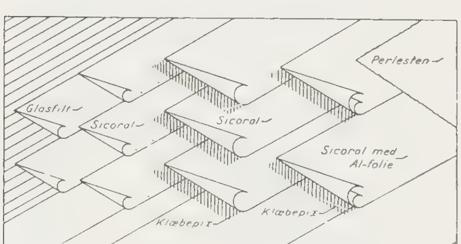
TAGDÆKNING: ICO-BUILT-UP

PERSPEKTIV SET FRA BERNSTORFFSVEJ

Arkitekt M.A.A. *Vilh. Lauritzen*

Ico-Built-up dækning på trætag

SPECIFIKATION:

Taghældning:	min. 1:100 (ca. $^1/_2$°), max. 1:20 (ca. 2°).
1. lag:	1 lag uimprægneret glasfilt i 65 cm bredde udrulles løst, og 1 lag Sicoral asfaltmineralfilt i 65 cm bredde, vægt ca. 2 kg/m² påsømmes
Klæbemasse:	ca. 1,5 kg fast Klæbepix pr. m² pr. lag.
2.-3. lag:	2 lag Sicoral i 100 cm bredde påklæbes med forskudte overlæg.
4. lag:	1 lag Sicoral i 100 cm bredde pålagt 0,08 mm Al-folie påklæbes med foliesiden opad med forskudte overlæg.
Overflade:	et ca. 20 mm lag perlesten udlægges løst på aluminiumoverfladen

En variation af vore 28 BBC-specifikationer, som tilsendes på forlangende

Benyt vor tekniske serviceafdeling, der er til disposition med overslag og alle yderligere oplysninger

AKTS. JENS VILLADSENS FABRIKER

KØBENHAVN - MALMÖ - OSLO - HELSINGFORS

24 fabriker over hele Skandinavien

Hovedkontor: Islands Brygge 41 - København S - Asta *2800

Poul Henningsens flygel og lamper i selskab med Svend Johansens billeder. Sammen med Jacob E. Bang viste de tre kunstnere på en udstilling i Kunstindustrimuseet, at det uhøjtidelige kan trives i kunstens alvorlige verden

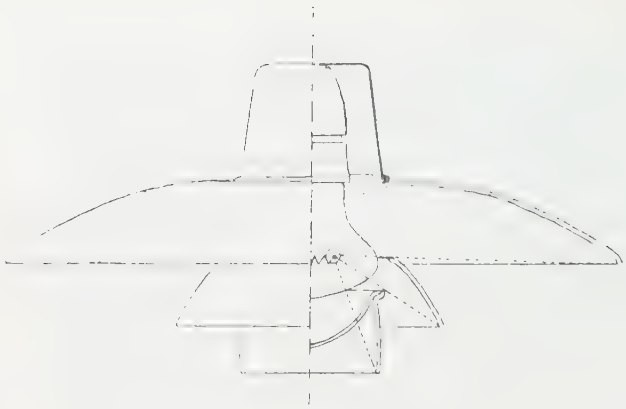
Poul Henningsen

I 1925 udstillede Poul Henningsen i Paris en lampe formet over et rationelt princip – den første PH-lampe. Den fik grand prix, blev berømmet og anvendt i progressive kredse langt ud over Danmarks grænser.

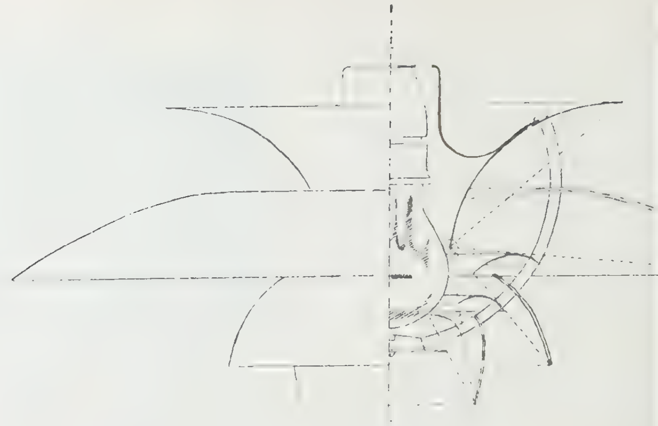
Samme år gjorde jeg mine første belysningstekniske iagttagelser, mens min koleriske lærer bandende sprang rundt på skolebordene for at tænde klassens gaslamper. Det foregik i en klasse i en stor københavnsk kommuneskole. Hjemme havde vi elektrisk lys og havde netop fået en hypermoderne, violet silkeskærm med frynser. PH-lampen var med et mildt udtryk forud for sin tid, 5 år forud for Stockholmudstillingen.

Efter gældende regler burde Poul Henningsen være blevet et miskendt geni. Men tværtimod at gå til grunde trivedes PH-lampen. Den ynglede, blev til bordlamper, lampetter, bombardementskroner og hvad ved jeg. I de bedste borgerlige kredse blev den efterhånden modtaget med en velvilje, der må have skræmt Poul Henningsen.

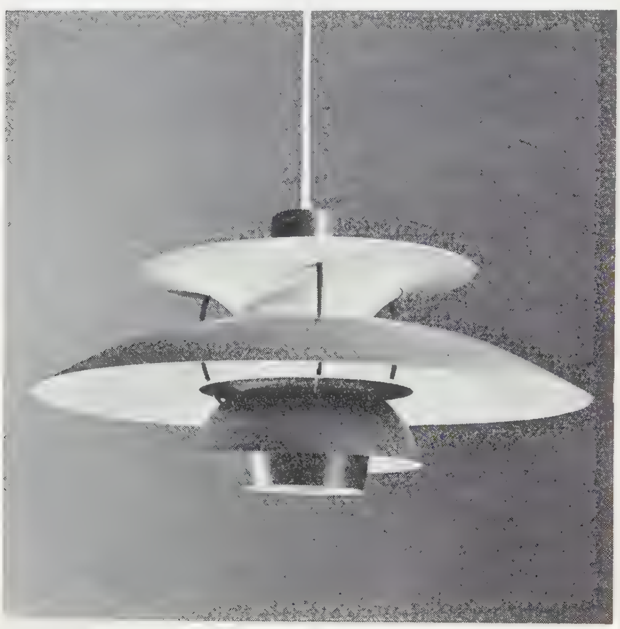
Han er nemlig andet end lampemager eller belysningsingeniør. Jeg husker, at jeg som stor dreng med forventningsfuld gysen så den cigaretrygende PH bestige talerstolen i den ærværdige gymnasieforening Brage. Han skulle tale om ungdommens seksuelle problemer. Arrangementet var kommet i stand trods rektors alvorlige bekymringer. Men måske netop på grund af de voksnes mistillid blev Poul Henningsen mødt af de unge med den største tillid. Han gav de sagtmodige mod – men på en talerstol kunne han

I den gamle PH-lampe går visirlinjerne til glødetråden. På grund af kolbens form i en moderne glødelampe dannes der synlige spejlbilleder

I den nye PH-lampe går visirlinjerne til fatningshusets underkant. Glødelampen bliver ikke synlig og spejlbillederne bliver derfor uden betydning

Den nye PH-lampe

De lykkelige ejere af en antik PH-lampe kender besværet med rengøringen af de fem kunstfærdigt sammenskruede skærme. I den nye PH-lampe er skærmen samlet i et stykke, der med et enkelt greb kan frigøres fra lampehuset. Der er kun én del at lægge i baljen

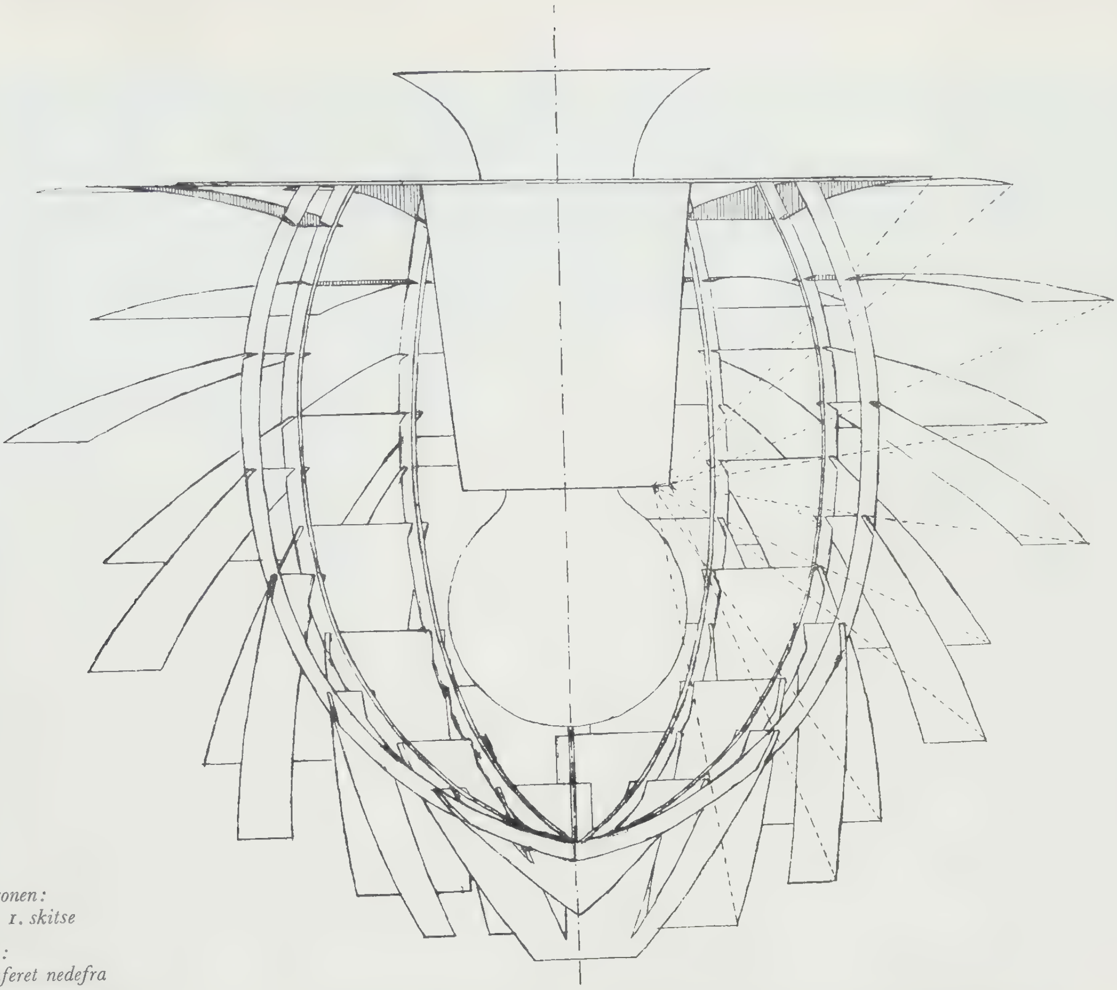
unægtelig også gøre de modige modløse. I folkelige forsamlinger og i sekteriske studenterfraktioner har han hudflettet den officielle moral, den officielle kunst, det officielle Danmark.

Han foretrak at henvende sig direkte til folket udenom dets officielle repræsentanter. Han havde ikke meget til overs for ministre, præster og akademiriddere – politikkens, moralens og kunstens vogtere. Gennem Kritisk revy, PH-revyen og Danmarksfilmen har han ydet et bidrag til folkeoplysningen, der for et par generationer af unge har været et uvurderligt supplement til den officielle opdragelse.

Poul Henningsen er sprællevende. Datidsformen skyldes udelukkende, at situationen i dag er en anden. Menneskene er trods alt mere frimodige – bl. a. som følge af Poul Henningsens arbejde. Den direkte anledning til at ribbe op i hans fortid er hans retrospektive udstilling i Kunstindustrimuseet i april. Zahle havde fået den storartede idé at lade Jacob E. Bang, Poul Henningsen og Svend Johansen udstille sammen. Og selvom det er morsomt at se tegningerne til den selvoppumpende cykel fra 1917 og hans klassicistiske boligbyggeri fra 20'erne, er det dog vigtigere for forståelsen af Poul Henningsens placering i dag at erindre hans virksomhed som skribent og taler.

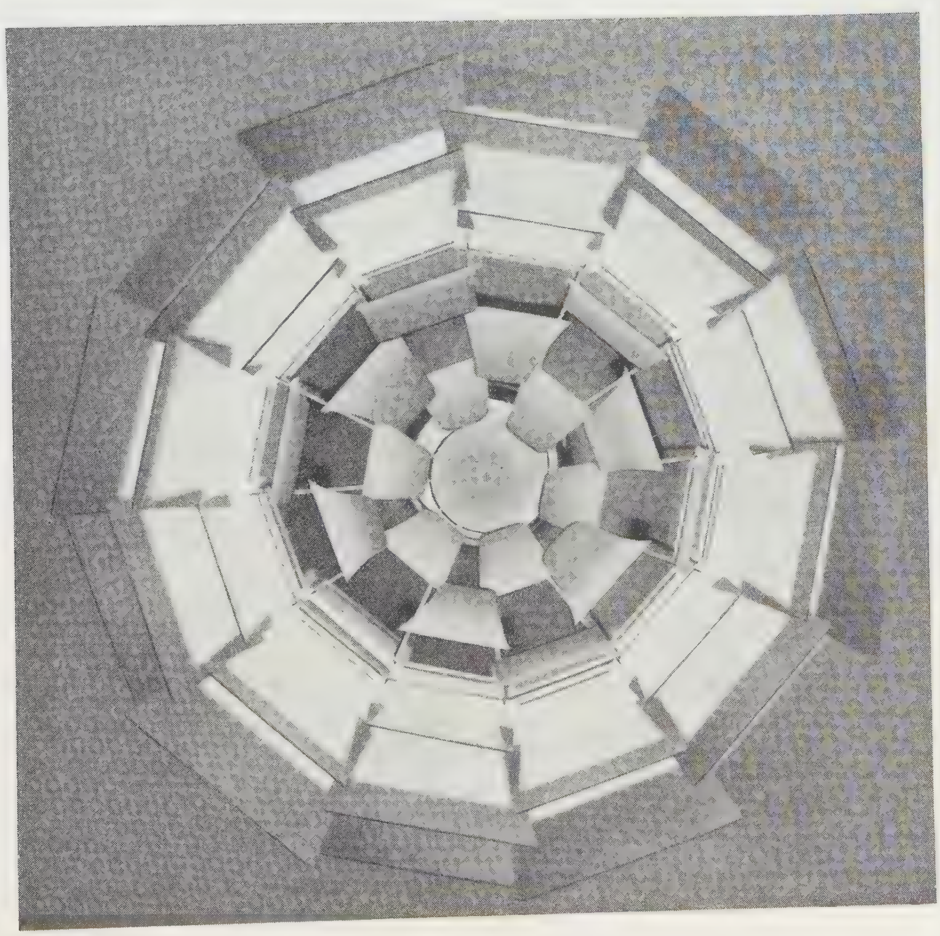
Med det i erindringen gav udstillingen et fortræffeligt billede af PH's alsidighed som kunstner. Han kalder sig også ingeniør, men det er bemærkelsesværdigt hvor kunstnerisk udtryksfulde, hans skitser er. Det gælder tegningerne til de første PH-lamper, som det gælder den her gengivne skitse til den nye koglekrone. Den skal illustrere det tekniske arrangement, det rationelle i konstruktionen. Men skitseringen af en form må fra første færd have været et afgørende mål.

Poul Henningsen er en original kunstner. Hans lamper har f. eks. i forbløffende grad været upåvirket af modesvingninger. Selv hans nyeste lampe PH-5 afviger i formen kun ubetydeligt fra den første, nu mere end 30 år gamle PH-lampe. PH-5 var udstillingens store nyhed – nyheden var en kapitulation for glødelampefabrikanternes overmagt. Den gamle lampe var konstrueret til en glødelampe uden spejlbillede. En sådan eksisterer ikke. I den nye PH-lampe er pæren skjult, og spejlbilleder i pærens kolbe kan der-

Koglekronen:
Øverst: 1. *skitse*

Nederst:
Fotograferet nedefra

KELD HELMER-PETERSEN

Koglekronen er tegnet af Poul Henningsen til Langeliniepavillonen, hvis arkitekter, Eva og Nils Koppel, stillede opgaven. Den svagt rosafarvede inder-side af de matte kobberskæl giver et varmt lys. Det kegleformede fatningshus er blank forniklet. I baggrunden ses Poul Henningsens nye pendel, PH-tallerken. Begge lamper fremstilles af Louis Poulsen & Co. A/S

for ikke give anledning til blænding. Lampen har desuden fået en overskærm, der indirekte belyser oversiden af den største skærm. Skærmens overside er blå, undersiden hvid. Et par små indskudte skærme er røde. Det af glødelampen udsendte lys forstærkes altså relativt en smule i den blå ende af spektret. Den tændte lampe har et blåt, svagt rødviolet skær – som min barndoms silkelampe.

En farveteoretisk motivering for PH-5's farvning er i Poul Henningsens egen redegørelse meget overbevisende. Den findes i LP-nyt nr. 196, der iøvrigt bringer en forbilledlig præsentation af lampen.

I international arkitekt-slang er Poul Henningsen en organisk kunstner. Han er i en frodig periode, hvor lamperne springer ud som blomster og frugter. Ham venter vi os meget af.

Skrive

Jacob E. Bang

Udstillingen i Kunstindustrimuseet

Jacob Bangs udvikling afspejler dette århundrede. Ved Den Permanentes 25-års jubilæum i 1956 fortalte han selv derom i Dansk Kunsthåndværk. Han er født få dage før 1900 i et kunstnerhjem med kulturelle traditioner og er vokset op i selskab med gammel kunst. Som 16-årig kom han ind på Kunstakademiet og ville egentlig være maler. Syslede også med skulpturen og var så nogle år elev i det han slående kalder „hyggelige, men oldnordiske byggetekniske klasser" – hvor man tegnede i kirkerne og på Nationalmuseets middelalderafdeling eller lavede siirlige tucherede tegninger af antikens brudstykker. Efter længere ophold i Italien kom han hjem med en glødende begejstring for at begynde det praktiske arbejde på tegnestuerne – først som romantiker og beundrer af Nyrop, dernæst af Nyklassicismen med Carl Petersen, Ivar Bentsen og Kay Fisker som profeter. Den helt store omvæltning fulgte med Corbusier – og så en dag stod Jacob Bang overfor glasset, grundigt forvirret af alle disse metamorfoser – og ansigt til ansigt med et levende og smidigt stof. Selv mener han der gik år, før han fik føling med materialet og nåede klarhed – „på trods af alt hvad man havde lært".

Det var omkring 1925 Bang begyndte at tegne for Holmegårds Glasværk, og det er imponerende at se hvor hurtigt en selvstændig opfattelse viste sig. Simon Gate's og Edvard Hald's toneangivende arbejde på Orrefors var startet kun få år før. Det siger ikke så lidt om Jacob Bangs stædige arbejdsform – fremad uden at lade sig distrahere for meget af modeluner, hele tiden have et mål for øje: at nå det essentielle „Ikke pragtpokalen til Rockefeller – men ølglasset til Danmarks Hansen" var et af Bangs slagord fra 20'erne. I dag kan han godt se, at funktionalismen dengang var fanatisk –

Jacob Bang er vendt tilbage til denne løgform mange gange i sin produktion. Han kan stadig aflokke den nye værdier – og den har vel næppe tidligere været så smuk som i denne nye udgave fra Kastrup Glasværk. Højde 22 cm, sort-blånende farve. Pris 14,35 kr

som enhver ny ideologi. Bang's ølglas blev ganske simpelt glasset – det hensigtsmæssige, det stærke i formen, billigt og smukt – og det blev et glas der kom til at præge tusinder af hjem og restauranter.

Samarbejdet med Holmegårds Glasværk varede til 1942, og løb ud i nogle år med gæsteoptræden. Jacob

Ølstangen kaldes denne spøg. Det er en ny form på en gammel og egentlig mærkelig tradition – for det høje glas holder nok på øllets kulsyreindhold, men forøger også skumdannelsen, med mindre det holdes på skrå medens man hælder. Helt nemt er det ikke at rense, det må skylles – men det gælder jo alle disse gamle ølglas-former

Ølglas fra Kastrup Glasværk 1956 – næsten de[t] berømte „glas til Danmarks Hansen", men nu også strammet i formen

Bang lige som trak sig lidt væk fra glaskunsten, hans ærlighed kunne ikke forliges med den retning glasset tog i disse år – mærkelige uhæmmede slappe, amøbeformede ting, uden noget præcist forløb og som oftest stik imod glassets væsen. I 1941–42 byggede han, sammen med Erik Jensen og Kirsten Westergaard, Christianskirken i Lyngby efter 1. præmieforslaget i konkurrencen i 1939 og fattede samtidig interesse for fajance og keramik, hvormed han arbejdede i nogle år, uden dog at finde større tilfredsstillelse. Produktionsprisen og salgsprisen kunne ikke herhjemme komme ned i det leje som hans stramme form betingede og hans sociale indstilling ønskede. Emnerne var især cylindriske opbevaringsskåle og kander, på linie med de arbejder fra Arabia, der i dag vækker berettiget opsigt.

Men så pludselig er Jacob E. Bang dukket op påny – tiden er moden igen. I de mange år med bagstræb og uklarhed har han bevaret sindet klart, og også kæmpet imod, hvor det var muligt. For 2–3 år siden blev han knyttet til Kastrup Glasværk, der samtidig med den enorme tekniske produktion, havde haft en afdeling med service- og brugsglas, uden afgørende indflydelse på glasset som et af tidens udtryksmidler.

Der gik et sus igennem de besøgende foran Bang's stand på Kunsthåndværkets Årsudstilling i 1956 og i 1957, dér var netop det man havde ventet på i så lang tid – en videreudvikling af 20erne og 30ernes bestræbelser – som det også ses i arkitekturen og billedkunsten. For Bang gjaldt det igen det funktionelle – det hensigtsmæssige i brug, billig produktion og en smuk form – men nu tilført større charme. En cylindrisk vase er til alle tider smuk, men det er dog begrænset, hvor længe man kan finde oplevelse i en så stærk forenkling. Denne erkendelse behøver dog ikke føre over i den modsatte grøft. I de fleste af hans nyeste arbejder genkendes formidealer fra den første periode – men nu strammet og gennemdyrket. Det er stadig glasset til en fornuftig pris der interesserer Bang, han vil have sine ting ud til det store publikum, eller i hvert fald give mulighed derfor, hans ansvarsbevidsthed er stor, også på dette punkt – denne del af produktionen bør ikke overlades kommercielle dilettanter. Den glatte faste form, der genspejler glassets flydende karakter, er det essentielle, som hos Kai Frank og Timo Sarpaneva. Han afskyr ornamentets hårde ødelæggende slibninger, men kan dog også godt se værdien i de unike eksperimenter – dem overlader han blot til andre. Æstetisk står han på samme grundlag som finnerne – ikke så nær svenskernes mere sværmeriske føleri, og finder slet ingen tiltrækning i Italienernes teatralske og teknisk set næsten ufattelige kunstglas.

Det er en stor og betydningsfuld indsats – og der er brug for den i dag. De skåle og vaser der gengives her koster omkring 15 kr. Det er også værd at bemærke, at udlandets opmærksomhed tiltrækkes af den menneskelige indstilling og forfinede form, der præger Jacob E. Bang's nyeste arbejder fra Kastrup Glasværk.

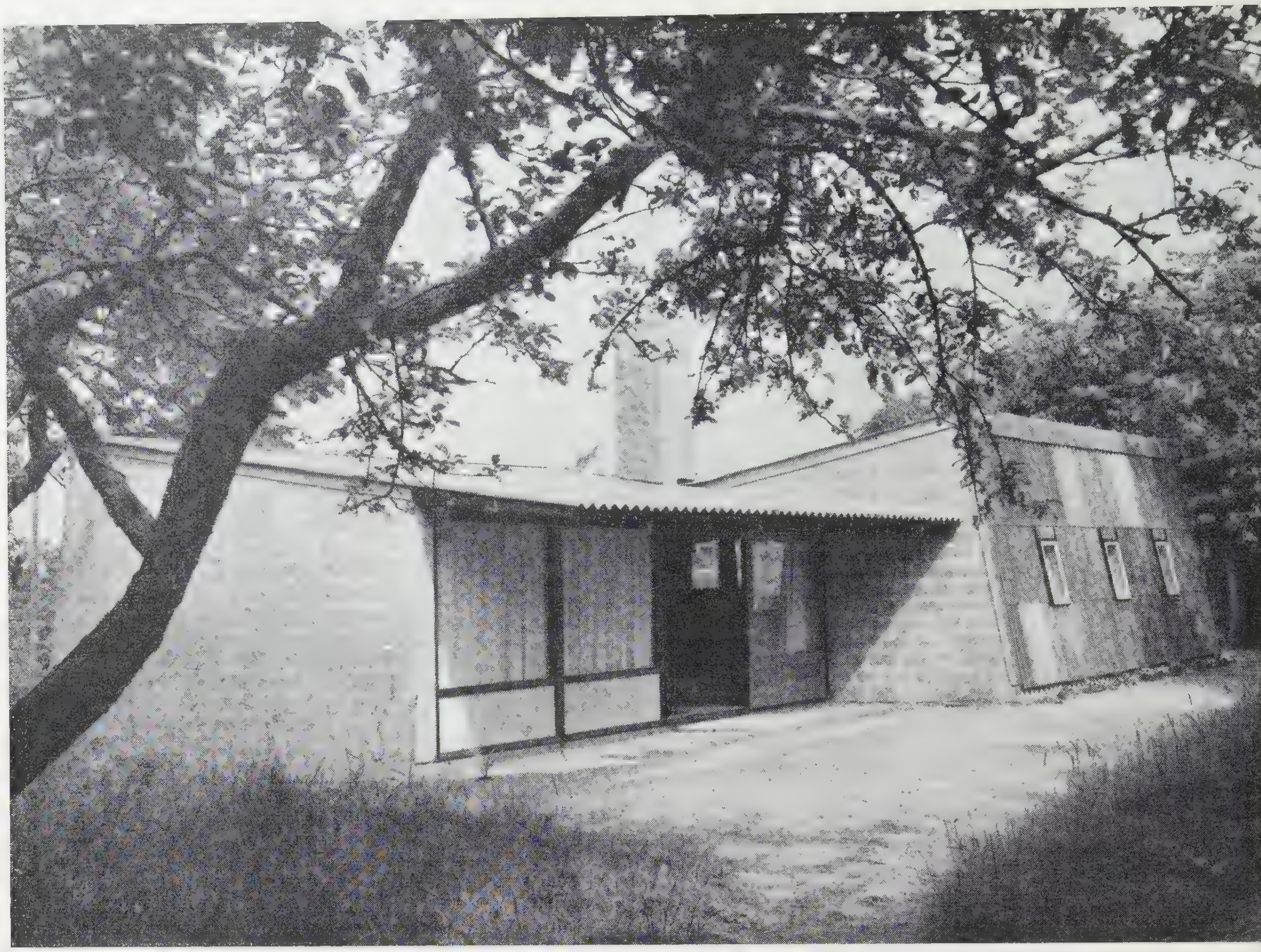
Bent Moud[...]

Skål og hyacintglas. Eksempel på Jacob Bangs søgen mod en på samme tid enkel og interessant form

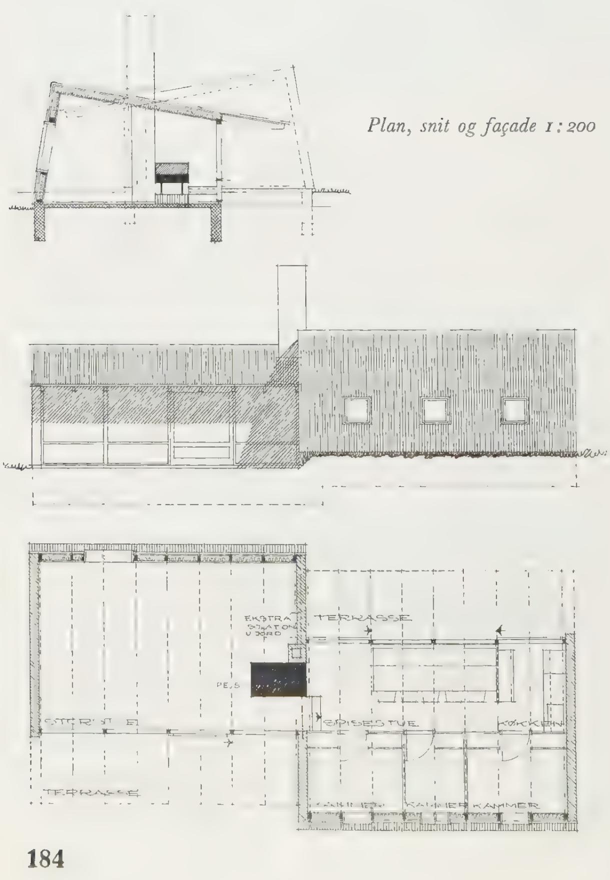

Også den klassiske skålform er det muligt for Bang at forny og udnytte

Façade mod syd

Plan, snit og façade 1 : 200

Sommerhus ved Vejle fjord

Arkitekter:
Knud Friis & Elmar Moltke Nielsen, **M.A.A.**

Huset er bygget syd for fjorden i en stor gamme frugthave, der skråner ned mod vandet. Udsigter mod nord over fjorden er meget smuk og næster svejtsisk i dimensionerne.

En eksisterende brandtomt er blevet udnyttet som fundament og udsigtsterrasse.

Huset er sammensat af to ens modsatvendte „blokke“, den ene orienteret efter udsigten, der anden efter sydsolen.

Materialevalget tenderer mod det primitive, be tonblokke og eternitbølgeplader udvendigt, kalkede mure, ru bejtsede brædder og murstensgulve ind vendigt.

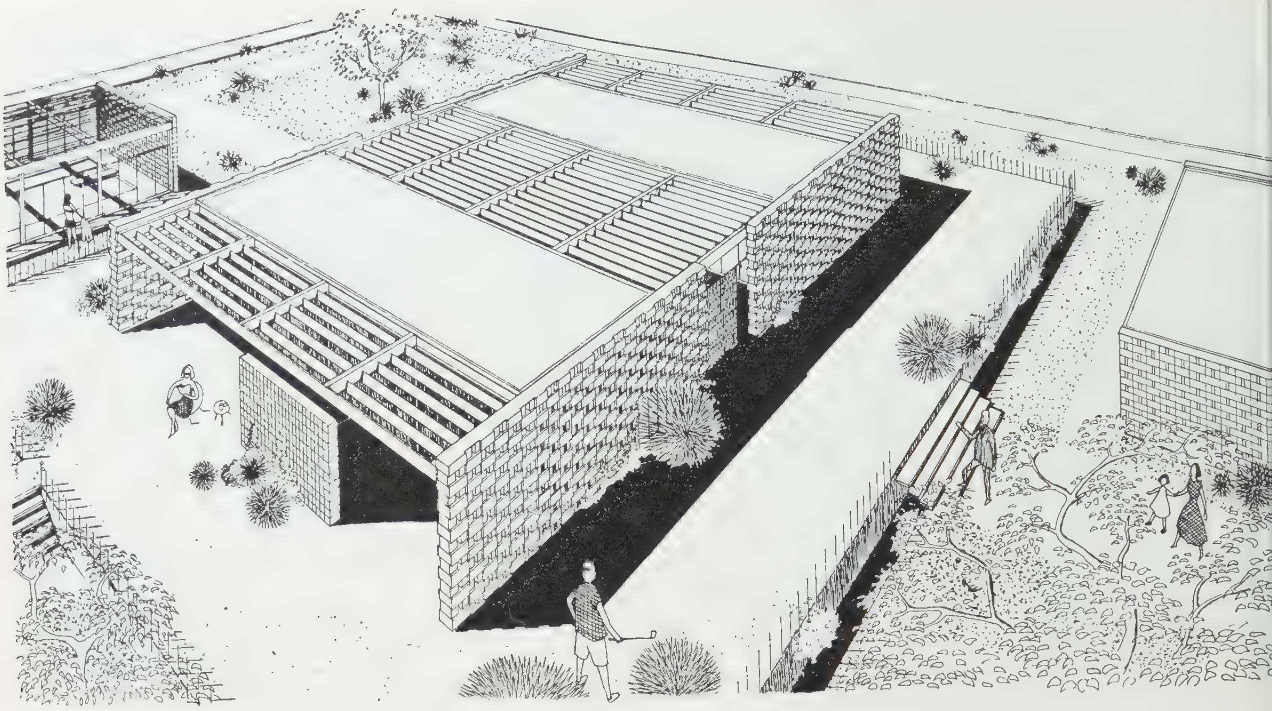
Prisen har været billig, ca. 16.000 kr. i håndvær kerudgifter, men huset er ganske vist også uden ind vendige sanitære installationer.

Facade mod nord

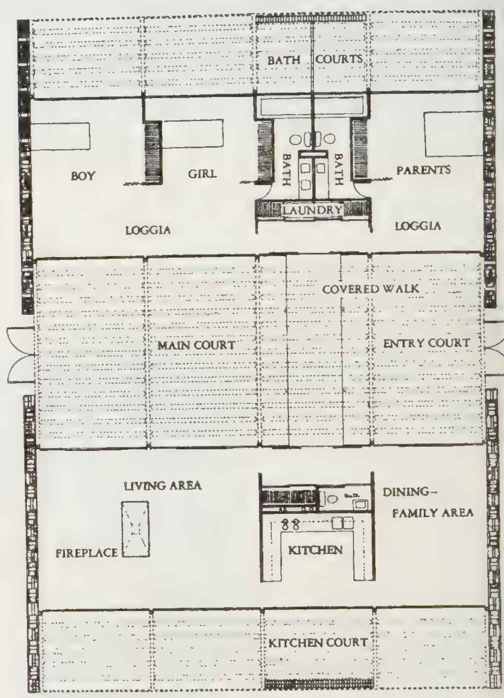

Opholdsstuen set fra spise-stuen. Det er røghætten over det åbne ildsted, der [illegible] forgrunden

Peter R. Lee, Minneapolis. *Forslag tildelt 1. præmie*

Dommerkomiteens bemærkning:
Blandt de gode egenskaber ved vinderprojektet er især, at det er enkelt og ligetil. Solarudstyret er logisk, det tjener det dobbelte formål at skygge om sommeren og samle varme om vinteren, mekanisk udstyr er velindarbejdet i helheden. Planen er velorganiseret med gode boligegenskaber. Forholdet mellem garage, svømmebassin og hus kritiseres. De er ikke sammenkomponerede og tjener ikke til at skabe brugelige udendørsrum. Podiet, på hvilket huset er placeret, synes kunstigt og er ikke til fordel for anlægget. Indgang og midtergård giver gode muligheder for at skabe en varm og venlig, central patio – selvom tegningerne ikke fremhæver denne mulighed.

Plan 1 : 250

Sol-energi huse

I de egne af verden, hvor solen året rundt skinner fra en skyfri himmel, og hvor der trods denne ejendommelighed bor mennesker, er der en stigende interesse for at udnytte solenergien. I Arizona i U.S.A. findes der en forening, Association for Applied Solar Energy, der i 1957 udskrev en international konkurrence om forslag til eenfamiliehuse, der er udformet med særligt henblik på solenergiens udnyttelse. Hele den teknik, der er forbundet med at opsamle og opbevare solenergien, skal vi ikke komme ind på her, men den er af en sådan art, at den influerer på arkitekturen.

Pietro Belluschi, der var formand for dommerkomiteen, har kommenteret de præmierede forslag. Det er korte resuméer af hans bemærkninger, der bringes her.

I dommerkomiteen sad iøvrigt Carlos Contreras fra Mexico City, Thomas Creighton, der er redaktør af Progressive Architecture, Nathaniel Owings (af fa. Skidmore, Owings & Merrill) og James Elsnore fra Phoenix i Arizona.

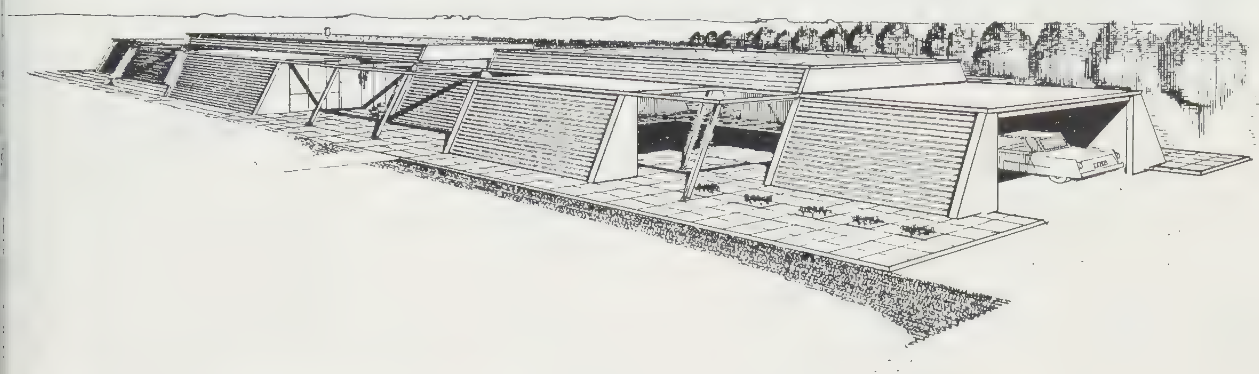
Dommerkomiteen udtalte iøvrigt, at konkurrencen vil få stor indflydelse på boligbyggeriet i de områder, hvor man i fremtiden venter at kunne udnytte solenergien. Forslagene bar alle præg af den omhu, de konkurrerende har anvendt på løsningen af problemet „living with the sun".

Vinderhuset er blevet opført af G. Robert Herberger, Minneapolis. Det blev indvidet i begyndelsen af dette år. Solenergisamlerne skal supplere boligopvarmningen i den kolde årstid, klare varmtvandsforsyningen

året rundt og opvarme vandet i svømmebassinet til en passende temperatur. Anlægget vil blive suppleret med en elektrisk drevet varmepumpe, der om sommeren tillige kan anvendes til køling. Varmen kan opmaganiseres i en stor nedgravet vandtank.

Huset skal stå færdigt til en udstilling i foråret 1958 og skal derefter tjene som forsøgshus for det nævnte selskab for anvendt solenergi.

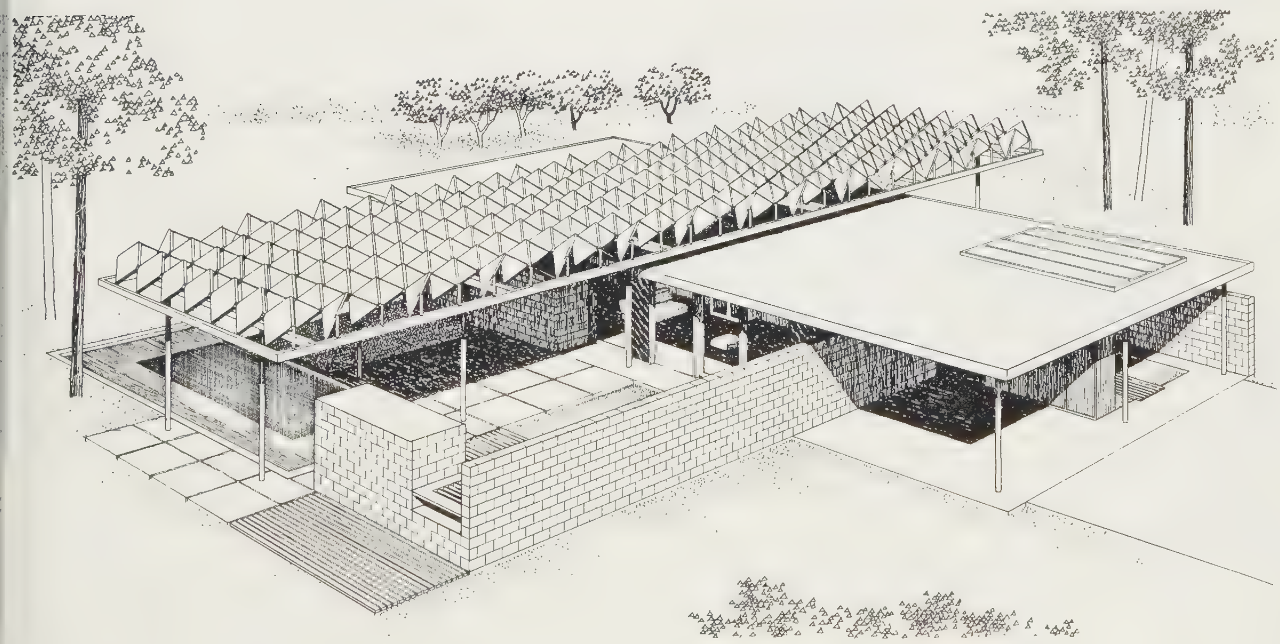
Vi er kun i besiddelse af perspektiver af to af de præmierede forslag, men de giver også et godt indtryk af den særprægede arkitektur, der fremkaldes af bestræbelserne på at indfange solens stråler.

Anna Bliss, Minneapolis. *Forslag tildelt 2. præmie*

Dommerkomiteens bemærkning:

Det mest tiltrækkende ved dette forslag er den kendsgerning, at energisamlerne i sig selv udgør husets arkitektoniske kvalitet og forhindrer, at udseendet bliver for strengt. Omkostningerne synes rimelige. Planen fungerer godt selv om nogle af dommerne fandt den for skematisk. Det bliver ligeledes kritiseret, at nordvæggene har samme hældning som sydvæggene, skønt der ikke er nogen fornuftig grund hertil. Derved bliver hældningen mere en cliché end en logisk slutning.

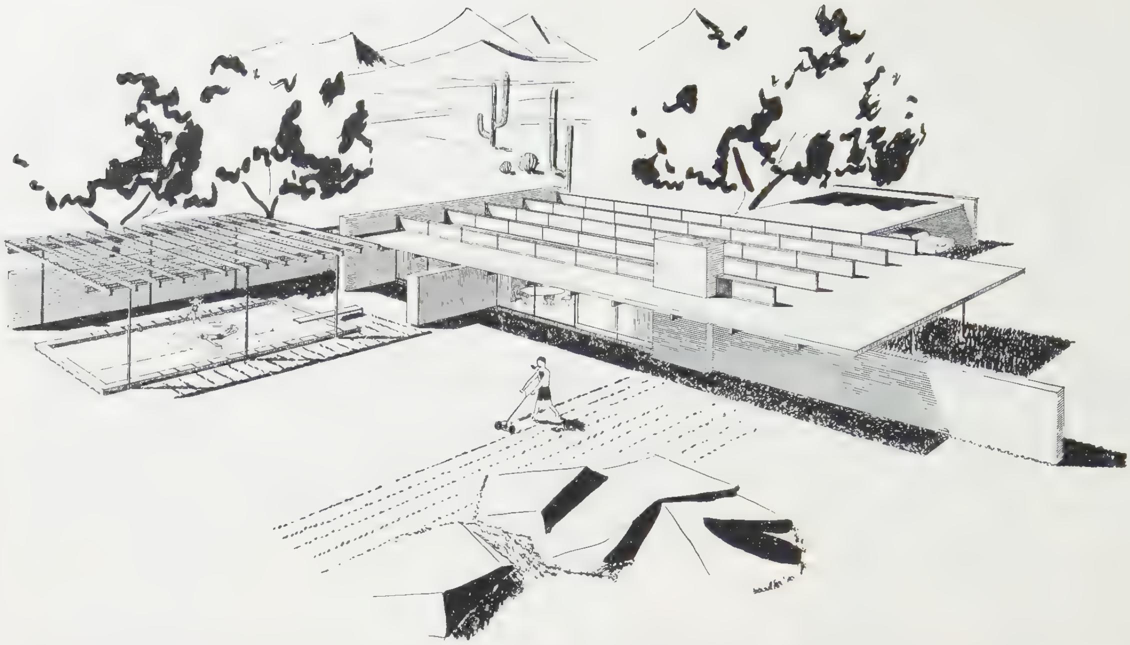

John N. Morphelt og Hanford Yang, Cambridge Mass. *Forslag tildelt 3. præmie*

Dommerkomiteens bemærkning:

Hovedkvaliteten i dette forslag skyldes sol-energisamlernes rimelige målestok, der stemmer med anlæggets karakter af bolig. Systemet er velindarbejdet i arkitekturen og bidrager til at gøre den tiltrækkende, selv om de samtidig fuldt ud opfylder deres egentlige formål.

Planen har visse fejl, men den er enkel og økonomisk.

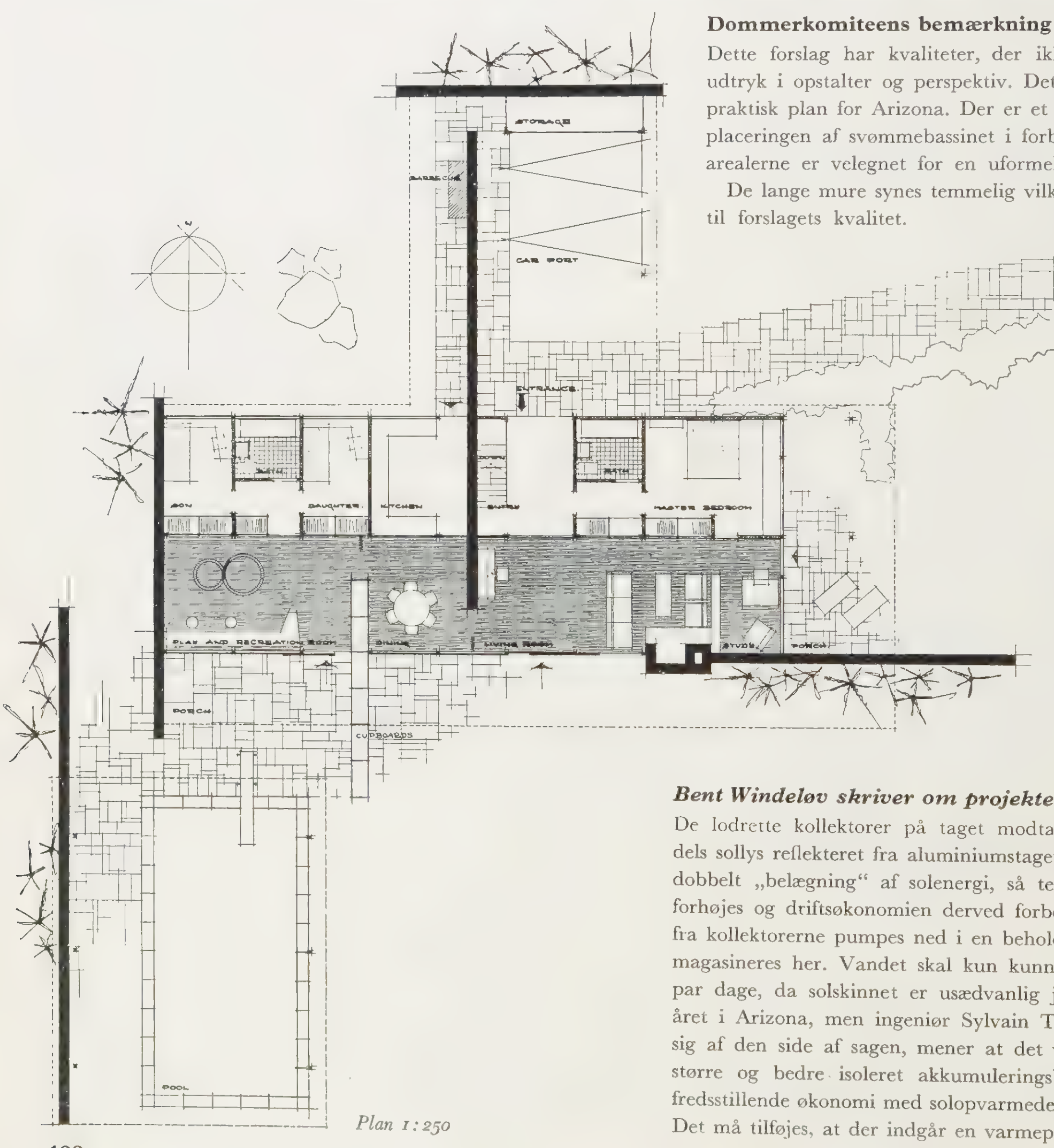

Jørgen Christensen, Skive, Bent Windeløv, Århus og ingeniør Sylvain Thomsen, Skive. *Forslag tildelt 4. præmie*

Dommerkomiteens bemærkning:

Dette forslag har kvaliteter, der ikke helt er kommet ti udtryk i opstalter og perspektiv. Det er en enkel og mege praktisk plan for Arizona. Der er et generøst tagudhæng og placeringen af svømmebassinet i forbindelse med udendørs arealerne er velegnet for en uformel levevis.

De lange mure synes temmelig vilkårlige og bidrager ikke til forslagets kvalitet.

Plan 1:250

Bent Windeløv skriver om projektet:

De lodrette kollektorer på taget modtager dels direkte sollys dels sollys reflekteret fra aluminiumstaget, og får således næsten dobbelt „belægning" af solenergi, så temperaturen i anlægge forhøjes og driftsøkonomien derved forbedres. Det varme vand fra kollektorerne pumpes ned i en beholder under huset og op magasineres her. Vandet skal kun kunne holde sig varmt i e par dage, da solskinnet er usædvanlig jævnt fordelt over hel året i Arizona, men ingeniør Sylvain Thomsen, der har tage sig af den side af sagen, mener at det vil være mulig med en større og bedre isoleret akkumuleringsbeholder, at opnå til fredsstillende økonomi med solopvarmede huse også her i landet Det må tilføjes, at der indgår en varmepumpe i varmeanlægget

Ridder- og søjleordner

J. Quentin Hughes: The Building of Malta 1530–1795. 44 s. ill. Tiranti, London 1956. Pris 42 sh.

Man husker Malta fra sin geografibog, hvor den registreredes efter recepten: „Nævnes må endvidere de små Antiller". Man husker den fra sin historiebog om „Englands stærke flådebase i Middelhavet". Men Malta har tillige en gloriøs kulturhistorisk og arkitektonisk fortid, direkte knyttet til Johanniterordenens ægide.

Den af korstogsriddere dannede Sct. Johannes af Jerusalems hospitalsorden fandt efter en ærefuld retræte fra Rhodos et nyt tilholdssted på Malta, hvor den indskibede sig i 1530. Det var en ugæstmild og mishandlet ø, ustandselig hjemsøgt bl. a. af tyrkernes *kommando-raids*, men med en gammel, stor og fremragende havn på syd-østsiden. Malteserordenens første opgave blev at udbedre og opbygge fortifikationssystemet, og med bistand af den italienske ingeniør Terramolino skabte man et forsvarsanlæg, som allerede i 1565 med held modstod en tyrkisk belejring. Belært af erfaringerne herfra besluttede man at realisere Terramolinos forslag om grundlæggelsen af en ny fæstningsby på en halvø, fra hvis højtliggende plateau man beherskede den store havn. Den italienske arkitekt og fortifikationsingeniør Lapirello – Michelangelos medarbejder – tilkaldtes og udarbejdede planer for byanlægget og dets befæstelse. Det var byen Valetta, opkaldt efter den fungerende stormester. I de følgende 250 år, indtil øen måtte kapitulere for Napoleons flåde i 1798, var Malta præget af en storslået og interessant byggevirksomhed, som dr. Hughes giver en klar, koncentreret og minutiøs redegørelse for i sin bog.

Det ligger i sagens natur, at den kirkelige arkitektur kom til at indtage en væsentlig plads. Men profanarkitekturen med Malteserordenens hospitser, hvor ridderne levede en kollegietilværelse, hospitalerne og de officielle bygninger som stormester-paladset, biblioteket m. fl. er lige så omfattende og betydningsfuld. Koncentreret i tid og rum har man da på Malta en længe overset rigdom af bygninger, som vel er inspireret af samtidige italienske og spanske idealer, men bemærkelsesværdig ved et vist selvstændigt præg, projekteret som de er af maltesiske arkitekter og håndværkere med kunnen og kultur.

Dr. Hughes' i det ydre så beskedne bog er en forbilledlig registrant, hvor alle værdifulde bygninger er kommenteret. Den er forsynet med et omfattende billedmateriale og principskitser af planer og façader i relation til texten. Desuden er der et afsnit med biografier af de arkitekter, som har været virksomme på øen, og en udførlig bibliografi, der navnlig har relation til Malteserordenens historie og de arkitekturværker, der belyser påvirkningen udefra. I sin entusiasme for øens righoldige arsenal af bygværker har forfatteren nok en tendens til at tabe sansen for proportioner og tillægge arkitekturen en plads i den europæiske rangforordning, som den ikke kan bære. Dens charme og begrænsning ligger netop i en vis provinciel karakter. Men som et – desværre lovlig fjerntliggende – mål for en af Kunstakademiets studierejser måtte Valetta være et fund. Man tørster efter lurmærkede opmålingstegninger i en bog som denne.

Billedstoffet kan nemlig med føje kritiseres. Det er svært at forlige sig med, at en så rationelt tilrettelagt bog ikke kender begrebet målestoksforhold på tegninger, og fotografimaterialet – upraktisk anbragt på et bundt glittede „planche-sider" bag i bogen – er af næsten selvmorderisk ringe kvalitet og fortvivlende slet sammenstillet.

Hans Erling Langkilde

Arkitekturtegning

H. Döllgast: Häuser-Zeichnen. Otto Maier Verlag. Ravensburg, 1957. 112 sider, ill., pris DM 18.

Forfatteren er professor ved Teknisk Højskole, München. Han har undervist flere generationer af arkitekter i frihåndstegning. Selv er han en udmærket tegner, og den foreliggende bog er i hovedsagen illustreret med hans tegninger. Döllgast påstår: „. . . hvad man ikke har tegnet, har man ikke set". Det er jo lidt overdrevet. Men rigtigt er det, at en tegning er en fortræffelig støtte for erindringen. Bogen indeholder en række praktiske anvisninger, og hvad man kalder „fiduser".

Arkitekter er ofte meget uselvstændige som frihåndstegnere. De vælger sig gerne et tegneteknisk forbillede, som er *en vogue*. Döllgast har nogle pæne træer og en fiks staffage. Så om ikke for andre så vil der for dem, der søger nyt forbillede, være noget at hente i Häuser-Zeichnen.

Bogen er nydeligt tilrettelagt. Som mange af de seneste bøger fra de store udenlandske forlag er den trykt i offset. Tusch-stregtegningerne står overordentlig naturtro i denne teknik. Autochliché'er og skriftsatsen er derimod ringere end i bogtryk.

pe

Forskningens resultater

Statens byggeforskningsinstitut har i de sidste 10 år udsendt over 200 publikationer om byggeri. Hvis man kun lejlighedsvis anskaffer sig S.B.I.'s publikationer, må man uvægerligt gå glip af en hel del nyttig viden. Tidligere har eksisteret et abonnement på S.B.I.-anvisninger. Det afløses nu af et S.B.I.-abonnement, der omfatter et større udvalg af publikationer og navnlig af sådanne, der har direkte betydning for det praktiske byggeri. Værdien i løssalg vil være mindst 32 kr. Abonnementet koster imidlertid kun 24 kr. årligt. S.B.I.-abonnementet kan tegnes hos boghandlerne eller direkte hos Teknisk Forlag, V. Farimagsgade 31, København V.

Nyt om oliefyring

Beretningen om foredragene fra 3. nordiske oliefyringskongres, Oslo 1957, foreligger nu. Der sker stadig noget nyt på oliefyringens område. For den der vil følge med, er beretningen en udmærket orientering. Den fås gennem Teknisk Forlag A/S.

Legepladsidéerne trænger til penge

Kinder-Spielplätze. Hæfte 2 i Deutschen Gesellschaftspflege's skriftrække, udgivet af Gerda Gollwitzer under medvirken af Rudolf Ortner. Forlag Georg D. W. Callwey, München 1957, 100 sider, illustrationer og planer.

Der skjuler sig bag ordet legeplads en verden af legedrømme.

De kan blive mærkelig levende, som når Mygind fortæller om „Hulebyen i Brede", (mødet i arkitektforeningen valgaftenen d. 24. marts).

De kan også, som i bogen om „Kinderspielplätze" gennem tekst og billeder åbenbare en virkeliggørelse af velmenende legeidealer, spændende fra det umiddelbart talentfulde over det ligegyldige til et fuldbyrdet grotesk mareridt i dampspyende stålrør fra Düsseldorf.

Efter en tekst, der systematisk behandler de teoretiske og tekniske legepladsproblemer, viser bogen gennem sine eksempler på godt og ondt, at vi – i det store og hele – kan være vor legepladsstandard bekendt, og at vi – sålænge vi har en C. Th. Sørensen, en Mygind og en Eywin Langkilde – udmærket kan konkurrere hvad angår intuition over for opgaven, indleven i opgaven, og en kunstnerisk udformning deraf.

Vi er vanskeligere stillet med pengene. Endnu er legepladsen det område af boligbyggeriet, der ofres mindst tid og penge på, men stadig vokser børnenes legepladskrav, med større hast end det dækkes ind – legepladsbehovet er stigende.

Når man så – som i Kinderspielplätze – ser, hvad man andre steder – i andre lande – ofrer på legepladserne, så fristes man til at blive misundelig og tænke, hvad kunne ikke den rigtige mand på rette sted få ud af de midler og de muligheder, der må have været til disposition her.

Man kan også sige det sådan, at det er ærgerligt at se mange midler og kræfter anvendt på at skabe uinteressante og kedelige legepladsløsninger, og dem er der trods alt en del af. Nu kan legepladserne fra bogen vel ikke tages som et alment udtryk for en udbredt økonomisk good-will over for legepladserne, og i visse tilfælde er midlerne da også stillet til rådighed fra private virksomheder.

Jeg er helt klar over, at jeg mangler vigtige betingelser for at kunne bedømme de enkelte legepladsmiljøer – eller blot sammenligne dem retfærdigt. Først og fremmest ukendtskab til forudsætningerne for de enkelte legepladser – den omgivende boligbebyggelses miljø, grundarealets landskabelige forhold, luften, lyset og farverne o. m. a. er jo væsentlige forudbestemte forhold, og de skifter fra sted til sted, ja selv inden for samme bydel og boligområde. Ikke desto mindre er der en vis enstonighed til stede, navnlig mellem de offentlige legepladser, der dels hænger sammen med, at man kigger hos hinanden, dels er en følge af, at det er de samme (forholdsvis få) elementer, de offentlige legepladser i almindelighed består af – sand, grus, asfalt, græs, vand og mekaniske eller gymnastikpædagogiske legeredskaber. Og så er det, at man fristes til at tro, at opgaven for nogle ligger i at finde et pas-sende blandingsforhold af disse ingredienser, for deri-gennem at opnå en robust og slidstærk blanding, de-er økonomisk i brug.

Det er dog næppe på den måde, der skabes miljø

Jeg ved ikke, hvad årsagen er, men det er fortrins-vis uden for de offentlige legepladser, at fornyelser-sker. I „Kinderspielplätze" er eksemplerne fra afsnit-tene om „Spielplätze in Siedlungen" og „Indian-und Robinsonspielplätze" dem, der peger fremad, og her er det afgjort den skandinaviske indflydelse, førs-og fremmest den københavnske, der gør sig gældende. Det hører vel igen sammen med, at etableringen a-legepladser i forbindelse med boligbyggeri er et skan-dinavisk fænomen, og først og fremmest et dansk.

Det er fra de private havearkitekters kreds, og de-er i forbindelse med de store samlede boligbebyggel-ser, hvor havearkitekterne har haft indflydelse på bebyggelsens udformning, at legepladsfornyelserne er kommet.

Det er bl. a. i C. Th. Sørensens „skrammellegeplads" (der nu efter sigende skal hedde noget andet, fordi skrammel ikke rigtig passer til legepladsen længere, og fordi ordet ikke så let kan oversættes!!!), og det er i Myginds version af skrammellegepladsideen i „Hulebyen i Brede", og til en vis grad i Eywin Langkildes „Oldtidsby" ved „Skoleparken" i Gladsaxe, som hver for sig spiller på samme grundtema: børnenes umiddelbare leg i et primitivt, eller et primitivt formet, landskab.

Nu er der vel næppe nogen, der vil påstå, at den eneste mulige vej for en fornyelse af legepladserne går over skrammellegepladsideen.

Denne legepladsidé er uden tvivl den fornemste, der endnu er udkastet af voksne. Men også for den ordinære legepladstype, den for den mere organiserede leg bevist udformede og med gennemtænkte detaljer og „møbler" udstyrede legeplads, er en fornyelse tilsyneladende i gang.

En nyorientering i retning af at samle bebyggelsen i grupper og koncentrere boligerne om intime gårdhaverum må – set på baggrund af den større fritid vi går i møde, og det fritidsproblem det medfører for både børn og voksne – føre ind i en mere differentieret haveplanlægning, hvor kravene til friarealernes rekreative anvendelighed bliver flere og større. Og ønsker man at fastholde det intime miljø, så må det smitte af på legepladsdispositionerne velsagtens i retning af mindre, stærkere differentierede gruppelegepladser suppleret med mindre sportspladser for de 12–16-årige børn.

En fornyelse i den retning er – som jeg nævnte før – tilsyneladende i gang, bl. a. i Agnete og Erik Myginds legeplads i „Solparken" i Lyngby, og i deres projekt til „Skelhøjen" i Herlev.

Uanset, at læsningen af „Kinderspielplätze" har givet anledning til at fremhæve vore egne legepladser, er det trods alt en bog, som legepladsinteresserede kan være glade for, og som det er lærerigt at stifte bekendtskab med.

Max Siegumfeld

Paul Hauge og Kornerup-Bang: Udstillingen Dansk Arbejde i Forum, april 1958

Dansk Arbejde i Forum

Der har desværre været en del dårlige udstillinger i Forum i København. Selvfølgelig giver det anledning til lidt bitterhed hist og her. En reklamekonsulent har bl. a. på et møde udtalt, at det var tvivlsomt om arkitekter var de rette til at tegne og arrangere udstillinger.

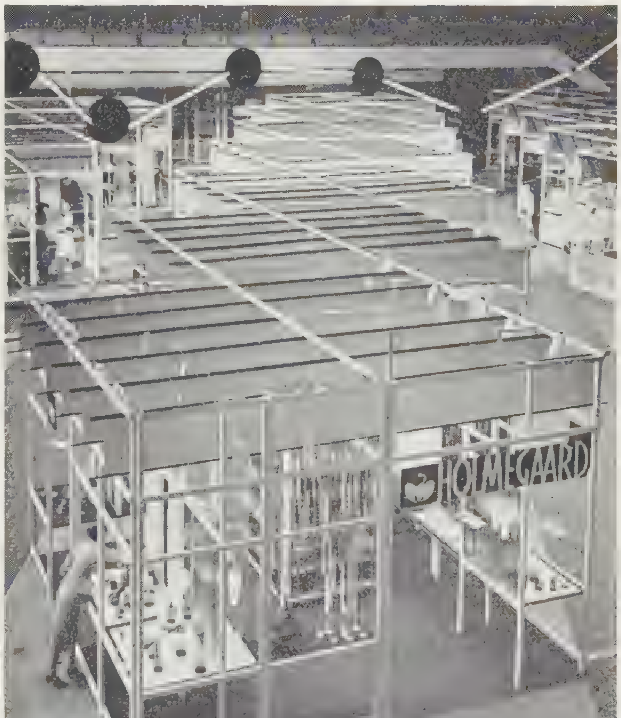
Andre med tilknytning til udstillingsvirksomhed, reklametegnere og dekoratører har jo imidlertid lov at konkurrere på lige fod om de relativt få udstillingsopgaver, der findes her i landet. Der er intet arkitektmonopol.

Når kritikken så hurtigt døde hen, kan det skyldes det udmærkede modbevis arkitekterne Paul Hauge og Kornerup-Bang leverede med udstillingen Dansk Arbejde i Forum. Her havde arkitekterne bidraget både med en ny idé og en smuk og hensigtsmæssig form. I stedet for de sædvanlige, noget triste båse eller udstillingskøjer arbejdede de med rækker af åbne stands. En let træskeletopbygning markerede dem som rum. Det gav usædvanlig mange variationsmuligheder ved præsentationen af de udstillede genstande.

Udstillingsrammen må have appelleret til udstillerne. Der var ihvertfald overordentlig mange smukke stands, der ovenikøbet havde den fordel, at de kunne ses fra flere sider. Hovedplanen var meget enkel med et centralt placeret torv og tribune og en række gader på tværs af hallen. Særlig gaden med Den Permanentes arbejdende værksteder var virkelig stemningsfuld.

At udstillingen ikke øvede den helt store tiltrækning på publikum skyldes formodentlig, at de fleste af de udstillede ting kunne genfindes i et velassorteret stormagasin.

ex

Systemet fremgår ganske klart af dette billede. I stedet for de sædvanlige båse får udstillerne et rum, antydet af et åbent lægteskelet. De enkelte udstillinger kan udformes friere. Ved arealdispositionen er systemet meget flexibelt

Noter

Magnus Poulsson in memoriam

En af norsk bygningskunsts frodigste og mest farverige personligheder, arkitekten Magnus Poulsson, er d. 18. marts afgået ved døden godt 76 år gammel. Han begyndte sin uddannelse i Oslo, men Norge havde dengang ingen skole for videregående studier, og han søgte som mange af sine samtidige til Tekniska Högskolan i Stockholm. Her fik han Carl Westman til lærer, arbejdede senere på hans tegnestue og var stærkt påvirket af hans syn på arkitektur.

I 1909 vendte han tilbage til Oslo og fik en omfattende virksomhed som arkitekt. Han knyttede Westmans nationalromantik til norske forudsætninger og skabte i sine bedste arbejder en arkitektur, som var stor i linierne, viril og selvstændig i sine virkninger. Rådhuset i Sandvika er et meget smukt og helstøbt exempel på hans arkitektur. Iøvrigt er hans navn knyttet til mange betydelige bygninger i Oslo, i første række naturligvis rådhuset, som han protekterede sammen med vennen Arnstein Arneberg, og hvis rigdom på maler- og billedhuggerkunst er karakteristisk for de to arkitekter og deres samhør med norske kunstnerkredse.

Især bør dog fremhæves Magnus Poulssons arbejde med træarkitektur, hvor han med ildhu søgte en tilknytning til norske traditioner. Ombygningen og udvidelsen af Lysebu er hans værk, og den lille trækirke i Kvam, beliggende i et tæt skovdistrikt i Gudbrandsdalen, giver måske det bedste billede af hans evners egenart.

Magnus Poulsson var en mand af format, storsindet og uden dikkedarer. Han kunne være brysk og stejl, men han var samtidig impulsiv og frodig, hjærtevarm og med et ukompliceret sind. Sammen med Arneberg fik han i 1950 tildelt Akademisk Arkitektforenings æresmedaille, og han vil også i Danmark blive mindet som en arkitekt med et eruptivt talent og en rig og festlig natur.

Hans Erling Langkilde

Flemming Grut udnævnt til æresmedlem af AIA

Danske Arkitekters Landsforbunds vandreudstilling af nyere dansk arkitektur, som ved hjælp af det ansete amerikanske selskab „The Smithsonian Institution" vises i Amerika, er nu kommet til Washington.

Den officielle åbning af udstillingen blev foretaget af ambassadør Henrik Kaufmann i overværelse af den amerikanske arkitektforenings hovedbestyrelse og en række særlig indbudte gæster. I forbindelse med åbningen blev landsforbundets formand, arkitekt *Flemming Grut,* udnævnt til æresmedlem af den amerikanske arkitektforening og fik overrakt en æresmedalje og et diplom af arkitektforeningens præsident Leon Chatelain, Jr. Foruden Flemming Grut har kun få udenlandske arkitekter modtaget denne fornemme hædersbevisning.

Uheldig kronik

Den 13. maj bragte Politiken en kronik under overskriften „Byggelovskrav og samfundsøkonomi", skrevet af Louis Ottesen, der er arkitekt i stadsbygmesterens direktorat i København.

Under den sædvanlige formaning om at bringe de offentlige krav til byggeriet i overensstemmelse med den seneste udvikling og ønsket om en ny kommission afslører forfatteren en ubegribelig uvidenhed om de store bestræbelser, der er i gang, om den nye landsbyggelov, om boligministeriets arbejde med at koordinere krav fra forskellige myndighedsområder, om byggeforskningsinstituttets virke, om standardiseringen og m. a. Ja, han synes endog at være uvidende på flere af de områder, hvor hans eget direktorat virker.

Man kan nu engang ikke udslynge disse komplicerede spørgsmål på samme måde, som en husmoder smutter mandler. En fordybelse i emnet, en analyse af elementerne er forudsætningen for et nyt systemkompleks – og det batter ikke meget at kræve ansvarsbevidsthed og fornuft af andre, når man selv smutte[r] udenom.

Forfatteren skriver f. eks.: *Man bør også udstrække undersøgelser[ne] til de konstruktive sikkerhedskrav. Sikkerhedsgraden for murværk er 3- gange større end det absolut nødvendige. Der har ofte været gjort frem[-] stød for at nedsætte disse krav – men uden held. Det er måske også tviv[l-] somt, om en nedsættelse – i alt fald i større omfang – er forsvarlig.* F[or] straks derefter at slå sig selv i hovedet med: *Ved forskellige lejli[g-] heder har forskningen taget husbygningsnormernes ansættelse af murvær[ks] bæreevne op til undersøgelse. Der er foretaget belastningsforsøg for at f[å] oplysning om murværks reelle bæreevne. Undersøgelserne har dog ikk[e] virket absolut overbevisende, idet man tilsyneladende ikke har taget ti[l-] strækkeligt hensyn til den slutstyrke, som murværk kan opnå.*

Hertil må man vel nok sige, at det er betryggende, at mur[-] værket også kan holde i de første år af husets levetid, og det e[r] øjensynlig ikke gået op for ham, at ydermure ved mindre hus[e] foruden at skulle optræde som et bærende element, tillige ska[l] opfylde en række andre funktioner, hvorfor den traditionelt be[-] stemte tykkelse bl. a. af hensyn til varmeisoleringen (og sam[-] fundsøkonomien) absolut ikke kan være ringere. Iøvrigt er de[t] vel heller ikke ubekendt, at man ved at eftervise trykstyrken ve[d] større byggeri kan opnå tilladelse til at reducere murtykkelserne.

Om lydisolation anføres: *Medens det i etagebyggeri er nødvendig[t] at lydisolere de forskellige beboelseslejligheder fra hinanden, kunne ma[n] uden større gene betragte eenfamiliehuse som en helhed, hvor det er varme[-] isoleringen af bygningens ydre skal, kældergulve, ydervægge og tag, de[r] er det afgørende.* Alle og enhver ved, at der intet sted i lovgivninge[n] stilles krav om lydisolation i eenfamiliehuse.

Og endelig skriver han om etagehøjderne: *Med de faste byg[-] ningshøjder på 2,8 m fra gulv til gulv, som vi idag er nået frem til, o[g] som med en tolerance på et par cm opfylder byggelovgivningens krav, opnå[r] man en fri højde på 2,5 m. Denne løsning er et fremskridt, men ma[n] kunne måske overveje, om 2,8 m er det rigtige tal. En nedsættelse til 2,6 [m] med en fri loftshøjde på 2,3 m ville, samtidig med at give en mindre be[-] sparelse på byggeudgiften, give mulighed for en betydelig besparelse p[å] de årlige varmeudgifter.* Man kan næppe synes andet, end at dett[e] lyder en smule selvbestaltet, efter at man i årevis har undersøg[t] dette emne til bunds, og efter at Komiteen for Byggestandardi[-] sering (KBS) i februar 1958 har udsendt sine grundlæggend[e] principper vedr. modulordning for byggeindustrien, og efter a[t] de første standardblade herom netop er udsendt. Samtlige her[-] interesserede fag og institutioner har været med i arbejdet – de[t] også har været fremlagt til offentlig kritik.

Der er betydeligt mere i kronikken, man kunne pille fra hin[-] anden, og mange fede fraser, man kunne spidde, men dette e[r] ikke nødvendigt, det er derimod ganske interessant at vide, om arkitekten taler på stadsbygmesterens direktorats vegne, hvilke[t] man uvilkårligt får indtryk af ved at læse kronikredaktøren[s] præsentation af forfatteren. ***Nl***

Småstads storsind og storstads armod

I Esbjerg var der ved fordelingen af kommunens overskud fo[r] regnskabsåret 1956–57, ikke enighed om, hvad 500.000 kr. skull[e] anvendes til. På forslag af den socialdemokratiske gruppe ha[r] byrådet nu med gruppens stemmer vedtaget, at pengene anven[-] des til sanerings- og boligformål. (*Danmarks komm. efterr.*).

I forhold til indbyggertallene ville det svare til, at København[s] Kommune bevilgede otte–ti millioner kroner til sanering o[g] boligformål. Og tager man byernes alder i betragtning burd[e] København flerdoble beløbet.

Det er sikkert omsonst, at diske op med nye bebrejdelser mo[d] København. Men der må jo findes en udvej. Det er for sølle a[t] sidde et så påtrængende problem overhørigt. Som flere andr[e] aktuelle opgaver er saneringen et oplagt Storkøbenhavnsk fælles[-] anliggende. Kommunerne har givet op. Nu må staten få de[t] kommunale samarbejde i gang.

Moderne telefoninstallationer

Ved byggeri idag er det et almindeligt ønske fra arkitekt og bygherre, at ledninger til installationerne fremføres skjult inde i bygningen, i så fald må ejeren sørge for, at de kanaler, i hvilke kablerne skal fremføres, anbringes samtidig med bygningens opførelse efter forudgående aftale med telefonselskabet. Det er efterhånden blevet en almindelig fremgangsmåde, at bygherren lader udsparre et hul i fundamentet til indføring af telefonkablet i bygningen, oplægger et bræt i kælderen til fremføring af det vandrette kabel og anbringer stålrør i etageadskillelse, opsætter klemliste i entreerne til ledningernes opføring gennem etagerne. Selve anbringelsen af kabel og ledninger udføres af selskabets montører umiddelbart forinden bygningens færdiggørelse.

Fuldmonteret anlæg

Ved et fuldmonteret anlæg anbringes ét trådpar til hver lejlighed, ledningen ender i en i entreen anbragt samledåse, fra hvilken der ved oprettelse af telefon oplægges apparatkabel til telefonens plads i lejligheden.

Denne fremgangsmåde har imidlertid vist sig ikke at være hensigtsmæssig. I mange af de større lejligheder, der i tidens løb har skiftet karakter og er opdelt i mindre lejligheder eller er indrettet til kontorer stilles der nu krav om flere telefoner pr. etage end oprindeligt planlagt, hvilket medfører, at der skal oplægges nye ledninger i klemlisterne. Det bliver i sådanne tilfæld nødvendigt at få adgang til lejlighederne i de under liggende etager, hvilket påfører uvedkommende gene samtidig med, at det tit kan være vanskeligt at opn adgang til lejlighederne i arbejdstiden.

Installation i trapperummet

Man er bl. a. af hensyn til de ovenfor omtalte gene efterhånden kommet ind på at fremføre telefonlednin gerne i det fælles trapperum. Når ledningerne frem føres i en kanal her, behøver man ikke mere adgan til anden lejlighed end den, i hvilken installationen sk foretages.

Samarbejde med telefonselskabet på projekteringsstadiet

En sådan kanal skal anbringes samtidig med bygnin gens opførelse, og det er derfor af betydning, at arki tekten eller ingeniøren på et så tidligt tidspunkt af pro jekteringen som muligt henvender sig til selskabet fo at få truffet aftale om ledningsvejens udførelse. E henvendelse af denne art er obligatorisk såvel i Eng land som i Sverige, hvor skaktsystemet begge stede finder anvendelse. Såfremt det blev almindeligt ogs hos os, ville det betyde hurtigere oprettelse, færre fe og være til mindst mulig gene for ejendommen beboere.

I den i juni 1956 udsendte reviderede „Vejlednin til boligministeriets krav til etagebyggeri, hvortil de

CORITON

FACADE- OG VÆGFARVE

meget anvendt
yderst anerkendt
betyder økonomi
giver hurtigere arbejdsgang
har størst holdbarhed

SIE *Lak- og farvefabriker*
KØBENHAVN S

Thermopane-ruder i moderne privatbyggeri

Den hermetisk lukkede isoleringsrude Thermopane er installeret i titusindevis alene i Danmark såvel i privatbyggeri som i industrier og offentlige bygninger. Thermopane tilfredsstiller de krav, der stilles til maximum af lys og effektiv og varig isolering. Alle Thermopane-ruder er kvalitetsmærket mellem glasruderne med navnet Thermopane og fabrikationsdato.

5 ÅRS GARANTI

Arkitekt M.A.A. Bent Moudt's eget hus i Virum

Thermopane

– et Glaver produkt

Glaver produktionsprogram:
L. O. B. vinduesglas . GCR støbt glas . Spejlglas
Varmeabsorberende glas . Marmorite
Thermolux . Thermopane

Forhandles af førende glasgrossister og glarmestre over hele landet

søges statslån", udtales på side 15, 2. spalte øverst: „Man skal endvidere henstille, at der allerede under projekteringen søges kontakt med de respektive telefonselskabers teknikere, således at der i tide kan tages fornødent bygningsmæssigt hensyn til en hensigtsmæssig fremføring af telefonledninger".

Dette er at forstå således, at der skulle kunne bevilges statslån til de udgifter, en sådan skaktanbringelse vil medføre, såfremt kanalerne er anført på de til boligministeriet fremsendte planer og medtaget i beskrivelsen. *SBI-TT*

Kilde: „El-installationer i boligbyggeri", rapport nr. 20 fra Statens Byggeforskningsinstitut, 1957.

Hollandsk malerstævne „Giv agt maler"

De hollandske malere synes meget aktive og ikke mindst inden for selve faget, hvilket nok har været lærerigt for danske malere. I „Die Mappe", nr. 12, 1957, redegøres for det fjerde malerstævne i Utrecht siden krigen. Stævnet blev afholdt sidste efterår og blev besøgt af over 10.000 hollandske malere (indbyggertallet er ca. 11 millioner eller 2½ gange så mange som her). Stævnet havde som centrum en udstilling i lighed med „i-Punkt Farbe" i Køln og var arrangeret af de tre malerorganisationer – den nationale (konfessionsløse, den katolske og den kristelige (protestantisk

Udstillingens tyngdepunkter var følgende:

Et moderne interiør, der skulle vise, at veltilrettela[illegible] og rigtigt udført malerarbejde sælger sig selv – nå[illegible] kunderne blot får lejlighed til at se det og høre o[illegible] fordelene. Dernæst de tre store hollandske malersk[illegible] lers demonstration af den meget grundige uddannel[illegible] – også i teknisk henseende – som de hollandske læ[illegible] linge får. Endvidere udstilling af produkter m. m. fr[illegible] de største og ældste lak- og farvefabriker, ialt ca. 5[illegible] Og endelig indtrykket af de hollandske maleres sag[illegible] lige og nøgterne indstilling til hjemmemaleriet: D[illegible] erkender ganske enkelt det faktum, at ikke alle men[illegible] nesker har råd til at sende bud efter maleren, hve[illegible] gang noget skal males eller friskes op – og det er d[illegible] hollandske maleres prisværdige opfattelse, at folk ikk[illegible] skal straffes af den grund. Derfor hjælper de hjemme[illegible] malerne med råd, så respekten for det fagligt udført[illegible] arbejde opretholdes, og den gode kontakt mellem fa[illegible] og befolkning, der burde være en selvfølge for ethver[illegible] erhverv, bevares. Det er heller ikke uden interesse, a[illegible] en hel dag af stævnet var reserveret arkitekterne. D[illegible] er jo også kunder, men kunder bliver først gode kunder når de får fagets muligheder for kvalitetsleverance forevist og forklaret. *SBI-T[illegible]*

Kilde: „Die Mappe", nr. 12, 1957.

Vindueskonstruktioner og varmeisolering

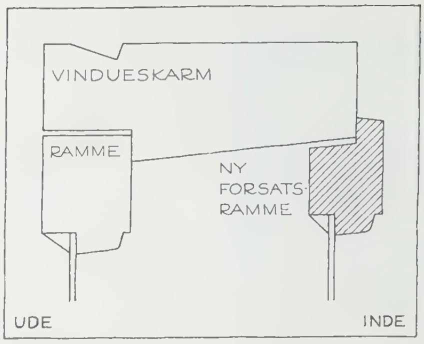
Takket være byggeforskningens indsats og de stadig stigende brændselspriser ikke at forglemme er det efterhånden almindeligt anerkendt, at det betaler sig at isolere sine bygninger godt.

Når talen er om forbedring af varmeisoleringen af eksisterende huse, er der dog et område, der stadig synes at være forsømt, nemlig forbedringen af vindueskonstruktionerne, der endda selv i dårligt isolerede huse er det varmeisoleringsmæssigt svageste punkt. Dette forekommer så meget mere uforsvarligt, som en god vindueskonstruktion med 2 lag glas foruden at spare brændsel også formindsker vedligeholdelsesudgifterne til vinduespudsning, malerarbejde, reparation og evt. fornyelse af underkarm o.s.v.

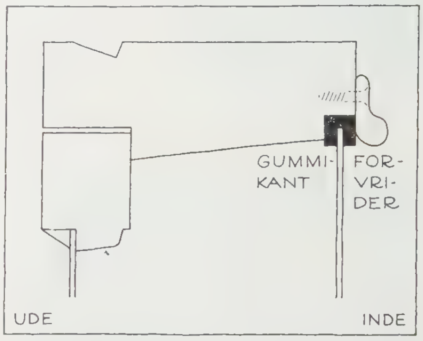
Forsatsrammer af træ

Til forbedring af varmeisoleringen ved almindelige vinduer af ældre type er det bedste en sidehængt forsatsramme af træ. Den bør være overfalset, så den kan presses tæt mod karmen. Forsatsrammen fastgøres med to forsatshængsler (3″ eller 3½″) og holdes lukket med to forvridere. Forsatsrammens normale dimensioner er vist fig. 1.

De eksisterende rammer bør i dette tilfælde aldrig forsynes med tætningslister. En svag luftcirkulation af kold yderluft i luftmellemrummet mellem de to glaslag forhindrer dugdannelse og nedsætter ikke varmeisoleringen mærkbart.

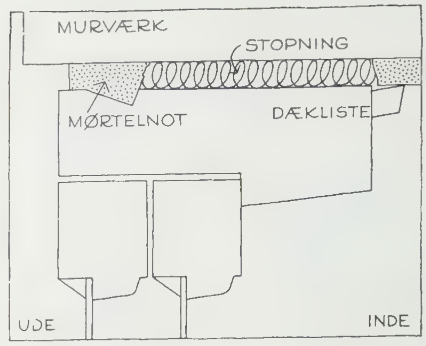
Forsatsramme af træ

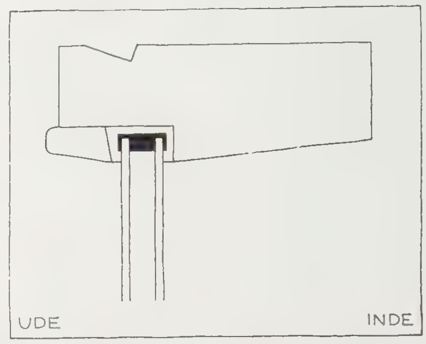
Forsatsglas med gummivulst

Forsatsglas med gummivulst

En simplere måde at få forsatsglas i vinduet på, er ho
glarmesteren at købe en rude med gummivulst. Ruder

Tætning karm-murhul

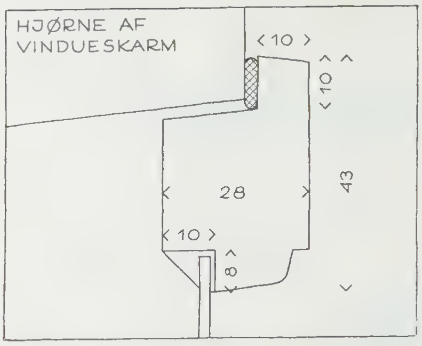
Forseglede dobbeltruder til vinduespartier med fast glas

fastholdes mod karmen med en forvrider i hver hjørne. Denne løsning kan være velegnet ved vinduer der kun sjældent skal åbnes.

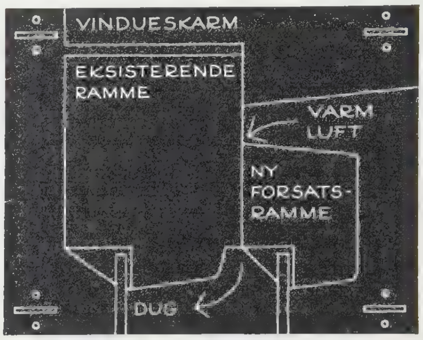
Mellem de to glaslag kan yderligere anbringes en spinkel træramme (f. eks. 1 × 1") med plasticfolie klæbet på begge sider. Rammens ydersider påklæbes porøse nylontætningslister el. l., hvorefter rammen forsigtigt presses på plads i karmen. Udsynet gennem vinduet nedsættes en del af plasticfolien.

Tætning mellem karm og murhul

Fugen mellem karm og murhul er normalt stoppet med værk, fuget udvendig (mørtelnot) og dækket med en liste indvendig. I tidens løb løsner mørtelfugen og dæklisten sig ofte, og det betaler sig derfor at gå disse efter. Evt. bør stopningen udbedres og mørtelnoten efterfuges med et plastisk fugemateriale.

Dimension på forsatsramme

Forkert anbringelse af forramme. Ruderne dugger

Forseglede dobbeltruder

Til større faste vinduespartier kan man f. eks. anvend
en forseglet dobbeltrude. Disse ruder er temmelig kos
bare, men lette at vedligeholde, og dugdannelse und
gås fuldstændig. (Anvend kun fabrikater, for hvilke de
ydes fabriksgaranti for tætheden!).

Faste vinduespartier må kun forsynes med indven
dige forsatsrammer, såfremt der samtidig bores et pa
huller (8–10 mm i diameter) til det fri igennem båd
overkarm og underkarm, hvorved dugdannelse ka
undgås.

Illustrationerne til denne artikel er hentet fra pjece
„Hvordan isolere rigtigt?", som er udgivet af spare
kasserne for at give sparekassens kunder en vejlednin
i at få det bedst mulige ud af de isoleringslån, som
sparekasserne er begyndt at tilbyde. *SBI-T*

Meddelelser fra
DANSKE ARKITEKTERS LANDSFORBUND
Bredgade 66, København K.
Telefon *Minerva 1290

Adresseforandringer

Arkitekt Ebbe Lehn Petersen, *ny tegnestue* Læssøegade 27, Odense, *tlf.* Odense 12 23 80. *Bolig* uændret, men tlf. ændret fra Odense 8880 til Odense 12 88 80.

Arkitekt H. C. Friis, *bolig* fra Trekanten 62, Næstved, til Axeltorv 6¹, Næstved, tlf. 3258, *tegnestue* Axeltorv 6², tlf. 3030.

Arkitekt Ole Grupe, *tegnestue* fra Stengaards Allé 87, Lyngby, til Skindergade 29, København K, tlf. Palæ 2108, *bolig* uændret: Stengaards Allé 87, Lyngby.

Arkitekt Ove Hove, *bolig* fra Holstebrovej 66, Skive til Præsteager 7, Trørød pr. Vedbæk, tlf. Trørød 480. *Tegnestue* Holstebrovej 48 D nedlagt. *Kontor:* Nørregade 49, 1., København K. tlf. Byen 1991.

Arkitekt Mogens Rützou, *tegnestue* fra Frederiksberggade 38, Kbh. K. til Tordenskjoldsgade 3, Kbh. K. tlf. Central 8264. *Bolig* uændret Holmevej 17, Vedbæk.

Arkitekt Alfred Skjøt-Pedersen, *bolig* fra Främlingsgatan 8 B, 9. Helsingfors, Finland, til Drotningsgatan 17, 1. Helsingborg, Sverige.

Arkitekt Tove Glum, *bolig* fra c/o arkitekt Skovgaard, Classensgade 68, Kbh. Ø til Fuglegårdsvænget 65, Gentofte.

Arkitekt Rob. E. Rasmussen, *bolig* fra Vesterbrogade 202, Kbh. V. til Diget 21, Glostrup

Meddelelser fra
AKADEMISK ARKITEKTFORENING

Nye medlemmer

Arkitekt M.A.A. Sven Toft Jacobsen, Lavendelstræde 13, 4. Kbh. K. Telefon MInerva 5261. Meddelt i Arkitekten nr. 10 som Sven Jacobsen.

FN's tekniske bistandsprogrammer

Ledige ekspertstillinger

Oplysninger om fremgangsmåden ved indgivelse af ansøgninger om ekspertstillinger vil kunne fås ved henvendelse til udenrigsministeriet, „Det gule Palæ", Amaliegade 18, København K, tlf. Minerva 3060, lokal 1.

Fristen for indgivelse af ansøgninger om nedenstående stilling udløber den 6. juni 1958.

Afghanistan: AFG-64 AA

Emne: Landsbyplanlægning og -udvikling.

Antal eksperter: Een.
Varighed: 1 år.
Tjenestested: Kabul.
Tiltrædelse: Snarest muligt.
Sprog: Engelsk, kendskab til persisk nyttigt.

FN's stillingsbeskrivelse:
1. To serve as Chief UN Consultant and Adviser to the Vice President of the High Council for Rural Development on all matters pertaining to policy on Community Development in the country.
2. To assist the Chairman of the Rural Development Commission on organization, planning and coordination of the comprehensive programme and to work out practical ways of implementing them in the field.
3. Coordination of the activities of the UN Specialized Agencies within the Rural Development programme.
4. Accumulating special knowledge of social and economic conditions, relationships and reactions in rural communities, designed to become a continuing evaluation of Community Development.
5. To act as leader of the UNTAA Community Development Team and a liaison and coordination officer between the Government and the international organizations.

Kvalifikationer:
He should have had an academic background in social Services and social behaviour and experience in a national programme involving a number of participating agencies concerned with community development. Wide knowledge and understanding of human behaviour and human relationships; love of people and happy acceptance of life in ordinary quarters in Afghan villages.

Fristen for indgivelse af ansøgninger om nedenstående stilling udløber den 20. juni 1958.

Philippinerne PHI-63 A
Emne: Boligbyggeri.
Antal eksperter: Een.
Varighed: 1 år.

Arkitekter

Til projektering af RIGSHOSPITALETs udvidelse søges velkvalificerede arkitekt-medarbejdere.

Boeck-Hansen & Stærmose
Sdr. Boulevard 29, Odense

Tjenestested: Manila.
Tiltrædelse: Juli 1958.
Sprog: Engelsk.

FN's stillingsbeskrivelse:
To assist the Government of the Philippines on:
(a) the formulation of an overall policy and specific programme for housing families in the low-income groups;
(b) appropriate methods of construction for low-cost dwellings utilities based on the use of local building materials;
(c) appropriate types and standard designs for housing, utilities and community facilities suitable to the country;
(d) applying „aided self-help" and similar methods of group work suitable for the execution of the housing programme;
(e) using stabilized soil for the construction of low-cost houses in the country;
(f) establishing, if and when feasible, a building research centre; and
(g) developing adequate building regulations.
Kvalifikationer:
Good professional background and wide experience in the fields of low-cost housing in tropical areas; experience in assisting and advising in the organization of Government building policies and programmes.

STILLING SØGES

Selvstændigt arbejdende arkitekt med afgang fra Kunstakademiet i 1947 og med alsidig tegnestueerfaring, blandt andet skoler, industribyggeri og boliger, søger stilling i København. Telefon HElrup 7114.

STILLING TILBYDES

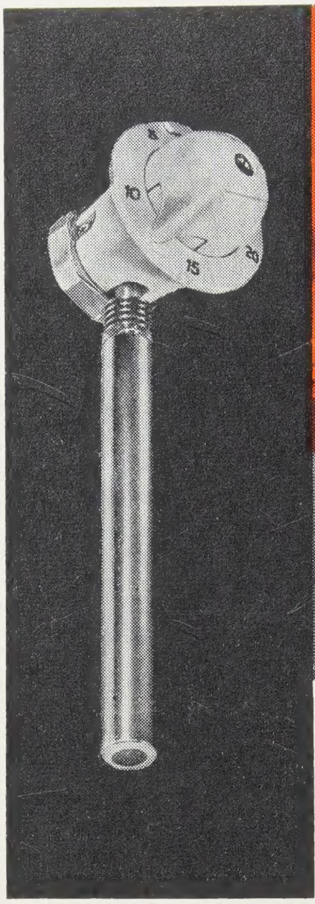
Lærer til teknisk tegning. Yngre, tegnestuevant arkitekt eller bygningsingeniør med interesse for at undervise i tegneteknik, søges til dagskole daglig 9-15 undtagen lørdage 1. sept. til 1. juni. Gerne to, der kan dele timerne og supplere hinanden. Skriftlig ansøgning med alle nødvendige oplysninger billet mrk. 938 til *Arkitekten*, Bredgade 66, K.

KØB OG SALG

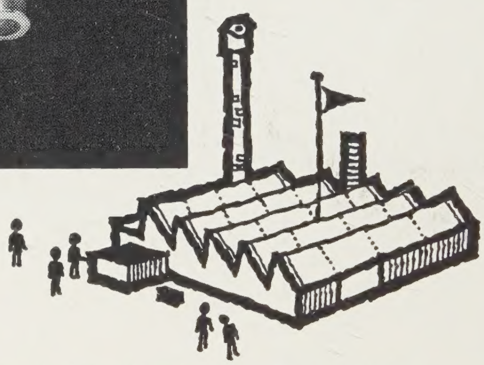
Original Wienergyngestol sælges, kr. 225.–. Billet mrk. 937 til *Arkitekten*, Bredgade 66, K.

DUPLIKERING

Byggebeskrivelser, referater og renskrivning af statiske beregninger. Duplikeringsbureauet **Dania.** Central 6717.

Så kom den termostatiske radiatorventil type RA-D for damp

NB. *Som følerelement til den nye type RAD anvendes elementer med løs føler til højt tryk.*
Type RA for varmtvandsanlæg leveres med fast føler, løs føler og med centralregulering.
RAD for damp leveres kun i udførelsen med løs føler.

Type RAD sammen med type RA for lavtryksdamp- og varmtvandsanlæg er den eneste eksisterende mulighed for effektiv temperaturregulering, fordi den monteres direkte på radiatoren som selvregulerende ventil, og regulerer temperaturen termostatisk i hvert enkelt rum.

Danfoss termostatiske radiatorventil for lavtryksdamp- og varmtvandsanlæg type RAD, som nu er kommet på markedet, fremstilles i rødgods med sæde og ventilplade af rustfrit stål, samt leveres i størrelserne $^3/_8$", $^1/_2$", $^3/_4$" og 1".
Ventilerne er forsynet med temperaturskala, der dækker området fra 5° til 25° C inden for hvilket område, den frit kan indstilles.

Danfoss

FABRIK FOR AUTOMATISKE KONTROLAPPARATER
NORDBORG . TLF. (044) 511 11

KØBENHAVN	**ÅRHUS**	**ODENSE**	**AALBORG**
GL. KONGEVEJ 1	NY BANEGÅRDSGADE 45	VESTERGADE 44	NYHAVNSGADE 12
TLF. Hilda 3100	TLF. 3 55 11	TLF. 15075	TLF. 3 54 11

Bianco Lunos Bogtrykkeri A-S, Kbhvn.